

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

KÂZİM TAŞKENT KLASİK YAPITLAR DİZİSİ

Dante Alighieri

YENİ HAYAT

Çeviren: Işıl Saatçioğlu

Yapı Kredi Yayınları

Dante, büyük yapıtı “İlahi Komedya”yı hazırlayan kitabı “Yeni Hayat”ı 1292’de yazmaya başlamıştı. Beatrice ile tutkulu serüveninin izlerini taşıyan kitap, yazılış özellikleri nedeniyle modernlere de öncülük etmiş bir yapıya dayanır. İlk kez dilimize çevrilen “Yeni Hayat” klasik Avrupa edebiyatının temel metinleri arasında yer alıyor.

Dante Alighieri

YENİ HAYAT

Çeviren:
Işıl Saatçioğlu

Yayıncı: Kredi Yayınları

Yapı Kredi Yayınları - 260
Kâzım Taşkent
Klasik Yapıtlar Dizisi - 7

Yeni Hayat / Dante Alighieri
Özgün adı: Vita Nova
Çeviren: Işıl Saatçioğlu
Redaksiyon: Can Alkor

Kitap editörü: Birhan Keskin

Kapak tasarımı: Mehmet Ulusel

Baskı: Bilnet Matbaacılık Biltur Basım Yayın ve Hizmet A.Ş.
Yukarı Dudullu Organize Sanayi Bölgesi 1 Cadde
No: 16 Ümraniye / İstanbul
Sertifika No: 15690

1. baskı: İstanbul, Kasım 1993
4. baskı: İstanbul, Nisan 2013
ISBN 978-975-363-135-9

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2005
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

“YENİ HAYAT” ÜZERİNE...

Yeni Hayat karşısında doğru bir bakış geliştirmek isteyen çağcıl okur her şeyden önce bir alıntı metinle yüzyüze olduğunu bilme durumundadır. Dante Alighieri Kitapçığının girişinde hemen belirtir bunu. XIII. yüzyıl sonlarının *yeni* yazarı kopistliğin çok ötesinde, ayıklayan, seçen, düzenleyen, yeniden yazan ve yeniden kuran bir ‘ben’dir ve okuma/yazma, yazma/yaratma, asıl/suret, gerçek/kurmaca, görme/içgörme gibi bir dizi koşutluk arasında uzanan bir ara bölgeye dokur yazısını.

Alighieri’nin otobiyografı serüveninin ilk bölümü olarak değerlendirilen *Yeni Hayat*, yazarın ilk yapıtı olmanın ötesinde, XIII. yüzyıl sonlarında biçim almaya başlayan yeni Ortaçağ edebiyatının ilk örneği; belgesel *Vidas*’ları saymazsak, edebiyat tarihinin ilk otobiyografik romanı. Anlatının merkezine yerleşmiş, dünyayı o merkezden bakarak algılayan, çerçeve öğeleri o merkeze göre düzenleyen bir ‘ben’in, yani bireyin doğuşunu okuma bilinciyle yaklaşırsak bu Kitapçığa, *De Prospectiva Pingendi*’yi yazıda iki yüzyıl önceleyen bir ‘de prospectiva scribendi’ gibi düşünebiliriz onu. Dante, bu yeni konumuna Ortaçağ geleneğini de taşır: Her Ortaçağ şairi için olduğu gibi, onun için de yazar, kendisine dikte edilen bir sesi, bir sözcüğü dinlemeyi bilen kişidir ve bir aracı, bir yorumcu olarak belirler kendisini. Nitekim Bellek’in kendisine dikte ettiği şeyleri aktarır *Yeni Hayat*’ta okuruna ve duyduğu Kitap ile yazdığı Kitapçık arasında bir köprü kurar.

Neden ‘yeni’dir *Yeni Hayat*’ta hayat? Yenidir, çünkü yeni bir gerece (“matera nova”), Aşk’a soyunur ve o gercin paralelinde yeni bir dünya görüşünü, yeni bir bakış ve kavrayışı, bilgi’ye yeni bir varışı dener, önerir. İzlek, Ben (Dante) – Öteki (Beatrice/Aşk) arasında işlerlik kazanır: Kimi zaman Dante-Beatrice arasına gerilen düz hat üzerinde, çoğu zaman da Dante-Aşk-Beatrice üçlüsünün kurduğu üçgenin içinde. Bu geometrik dönüşümün dinamiğini elinde tutan

Aşk, istenci ile, ‘ben’in isteklerini yönlendirir. Öyle belirleyicidir ki *ben*’in edimlerinde bu istenç, ondan her yoksun kaldığında yiter, çözülür Dante; ayrışır. Anlatının dolaylı ilişkiler örgüsü içinde şaşkın, allak bullak, arama ve kavuşma, insan bilgisi ile kutsal bilgi arasında salınan köprüde düşe kalka ilerler. Her yanıшта, her zorlu kararda karşısında beliriveren Aşk, Beatrice ile kendisi arasındaki kopan hattı üçgene dönüştürerek akıyı kurar yeniden. Akının sürekliliği ‘ben’in, kendisini ‘yüce bilgi’ye ulaştıracak kadın karşısındaki doğru tavrı ile koşulludur. Her doğrudan ilişkide tökezlenir ‘ben’ ve ‘Aşk’ın öğüdünü dinler. Ve o öğüt doğrultusunda ‘ulak’lar aracılığı ile iletir kadına sözünü. İlişkiler dinamiği bu yüzden dolaylıdır. *Yeni Hayat*’ta bir yansıma oyunu biçiminde kurulur ve Kadın karşısında ‘ben’in edimi hemen her zaman seyretme ile sınırlanır.

Bakış ve görme, İtalyan liriğine baştan beri egemen olmuştur. Kökleri Provans liriğine uzanan Sicilya Okulu liriğinden Stilnovizm’e, bakılan, seyredilen kadın şiirin varoluş nedenidir. Ancak, ilginç bir süreç yaşar: Jacopo Lentini’nin “Yüreğimde taşıyım sizi, görünür / sizin resminizdir, gördüğünüz gibi” (“in cor par ch’eo vi porti / pinta como parete”) dizelerini kuran, perspektiften yoksun tanımlanabilir som bir imge olarak şairin yüreğine resmettiği kadın figürü, Dolce Stil Nuovo ile birlikte ben’in psikolojisini belirlemeye başlar ve şairi esenleme işlevini yüklenir. Dante’nin ‘yeni’liği bu işlevi öteye taşımasıdır: *Yeni Hayat*’ta, ardından da dünya edebiyatının en büyük bilgi yazılarından biri *İlahi Komedya*’da Beatrice, yazıyı bilgiye ve çokboyutluluğa açan bir figür olarak belirecektir. Dante’yi okul içinde dost ve üstad Cavalcanti’den ayrık kılan bu yeniliktir. İlk yılların “Guido, ne isterim, sen, ben ve Lapo / kapılsak bir büyüye” (“Guido, i’vorrei che tu e Lapo ed io / fossimo presi per incantamento”) dizelerinde aydın dostlarını aynı tekneye çağıran Dante, Stilnovizm aşk kuramını zorlamaya başlar: Onun şiirinde Aşk, şiirin temel nedeni olmanın yanı sıra, tanımlanabilir, temsil edilebilir, sınırları belirlenmiş bir olgu olmanın ötesine geçer; evrensel bilginin tüm alanlarına uzanarak çokboyutluluğa açar şairin yazısını. Aşk sorununa, eksik nesne sorununa, bir sınırı aşmaya yardımcı olan olgu olarak yazı sorununa eğilir. Cavalcanti’nin ussallığı karşısına durumun sorunsallığı ile çıkar. Dante için yazı, insanı öteye taşıyan, bilgisini büyüten bir araç olma sürecine

girmiştir *Yeni Hayat*'la. Henüz Stilnovizm'in ussal ve kurma diline bağlılığı sürdürmekle birlikte, *Yeni Hayat* bu açılımın ilk imcesidir. Maria Corti "Ussal ve laikti Cavalcanti, ince bir aristokrat, ironik bir kişiydi; yeni filozofların *nobilitas animi* ülküsüne karşılık geliyordu. (...) Bir an geldi, her ikisi de XIII. yüzyılın o masalsı son on yılında, Bologna-Toscana'nın öncü aydın ve sanatçıları arasında yer alsalar da, Dante, karşı kıyıda görme durumunda kaldı onu"¹ derken bu ayrılmayı zorunluluk olarak görüyor bir anlamda.

Eleştirmenler *Yeni Hayat*'ı XIII. yüzyılın yarısından başlayarak Floransa'da üstün bir kültürün doğuşunu hazırlayan Dolce Stil Nuovo okulunun manifestosu olarak değerlendirme ile onu, bu masal dünyasından taştan bir istisna olarak görme konusunda ikiye ayrılıyor. Kitapçığın konumu bu iki yaklaşımın ortasında bir yerde belki de: Yaslandığı o ussal, kurma dil ile benzeşimden, eğretilmeden uzak duruşuyla Okul'un manifestosu olabileceği doğrudur. Ancak bunun yanı sıra önerdiği düzyazı-lirik karışımı yapısıyla Okul'u içeriden aşmış olduğu da kuşku götürmez bir gerçektir. Bu konumuyla Dante şiiri, Shelley'in dediği gibi, "eski dünya ile çağcıl dünyayı birleştiren, zaman ırmağı üzerine atılmış bir köprü"dür.²

Yeni Hayat'ta söylem lirik-düzyazı karışımı bir yapı içinde gelişir. Lirikler (25 sone, 4 canzone, 1 balad, 1 canzone stanza'sı) daha önce yazılmışlardır. Düzyazı parçacıkları otobiyografiyi artı bilgilerle donatmanın yanı sıra, öyküye tarihsel bir boyut getirir, lirikler arasındaki sürekliliği ve eklemlemeyi sağlarlar. *Rime*'nin Dante'nin ölümünden sonra derlendiğini düşünecek olursak, *Yeni Hayat* liriklerinin *Rime*'nin en sağlam çekirdeğini oluşturduğu açıktır. Ancak burada üzerinde durulması gereken esas nokta, Dante'nin, Petrarca'nın aksine, bütünlüklü bir şiir kitabı kavramına sahip olmadığı, bir *Rerum vulgarium fragmenta* tasası taşımadığıdır. Onun ilgisi farklı şeylere, otobiyografiye, uslamlama ve diyaloga, tartışma ve karşıtlıklara yönelir. Dante'nin ilk İtalyan eleştirmeni olması da bu bilgilerle bağımlıdır. Bir *Canzoniere* yazmayı düşünmemiş olması da bu bilgilerin çokboyutluluğundan kaynaklanır. En yetkin Dante çalışmacılarından Giorgio Petrocchi "*Yeni Hayat* liriklerinin, düzyazı

1 Maria Corti, *Dante a un nuovo crocevia*, Firenze, Le Lettere, 1982, s. 79-80.

2 Percy Bysshe Shelley, *A defence of Poetry, The complete works of Percy Bysshe Shelley*, Cilt X., Hazırlayan R. Ingpen ve W. E. Peck, New York-Londra, Gordion Press-Ernest Benn Limited, 1965, s. 129.

düzyazı bölümleri ile ilişkilerinde bağımsız bir *rerum vulgarium fragmenta* yapısı içerdiklerini, düzyazının ise o şiirsel bütünlükten çözülebilecek ‘uzun anlatı’, tek başına, bir anlatısal *pièce* düzeyine ulaşamayacağını”³ düşünüyor. Yetkin eleştirmenin bu değerlendirmesine karşın bugün *Yeni Hayat*’ı bu lirik-düzyazı örgüsü içinde değerlendirmek gerekir. *Yeni Hayat*’ın yorumlu/açıklamalı metnini hazırlayan filolog-eleştirmen Domenico De Robertis “bugün bu kitabın her tür yoruma ve yorumlama deneyine her kitaptan daha açık”⁴ oluşuna dikkat çekmektedir.

Bir klasik’in çağcılığını belirleyecek en iyi tanım ne olabilir? Edoardo Sanguineti “çağcılığın duygusunda *Yeni Hayat*’ın şiirsel bir iççağrının öyküsü”, *Komedy*’nın ise “bir anlamda yalvaç bir iççağrının öyküsü olarak açıklanabileceğini”⁵ söylüyor. Bu noktada hemen bir farklılığı öne çıkarmak, *Yeni Hayat*’ın kavranış biçiminin *Komedy*’dan hayli değişik olduğunu belirtmek gerekir: *Yeni Hayat* doğrudan, ilkel, yoksul ancak özümlü, Dante’nin ansal yetisini, zekâsını açığa çıkaran bir dizi uslamlama içinde işlerlik kazanan bir dile yaslanır. Dante’nin Kitapçık aşamasındaki gerçek büyüklüğü de bu ussal ve kurma dilin doğrudanlığı içinde ben’in çoğul olanaklarını ve soylular soylusu Beatrice’nin elegendir birliğini tanımlayabilmiş olmasıdır. Bu dili kullanarak, özellikle de (soylu, soylular soylusu, incelikli, bilge gibi) sıfatlar aracılığı ile ulamlar yaratır: Bu ulamlara yerleşen figürler kesin, şaşmaz konumlarını korumakla birlikte, bir yansıma/gönderme oyununda rol alarak anlatıyı kurarlar. O aynı dil oysa, iş görüleni aktarmaya geldiğinde, Platoncu bir yaklaşıma yaslanarak esnekleşir ve ikinci bir düzlem, gerçek/gerçeksilik arasında loş bir alanın oluşmasına olanak hazırlar.⁶ Hiçbir olgu tanımlanmaz, yalnızca gösterilir, gösterme yoluyla tanıtılır: İçgörülerde, düşlemlerde, önfigürlerde yaşanır ve sınanır

3 Giorgio Petrocchi, *Vita di Dante*, Bari, Laterza, 1984, s. 47.

4 Domenico De Robertis, *Introduzione*, Dante Alighieri, *Vita Nuova*’da, Hazırlayan: Domenico De Robertis, Milano-Napoli, Ricciardi, 1980, s. 3.

5 Edoardo Sanguineti, *Guida alla lettura*, Dante Alighieri, *Vita Nuova*’da, Milano, Garzanti, 1977, s. 18.

6 Parere (görünmek) fiilinin Ortaçağ’da ‘gerçekliğinde görünmek’ anlamı taşımasına karşın çeviride yer yer, özellikle de içgörüler ve sanrılar sözkonusu olduğunda ‘sanki, sanıyorum, gibi’ sözcüklerle karşılanmış olmasının nedeni bu gerçeksilik düzlemi kurmayı amaçlamasıdır. (Çev.)

önce. Ölüm örneğin, genç, soylu bir kadını (Beatrice ile birlikte görünmüş bir kadındır bu) bulur önce, ardından Beatrice'nin babası ölür. Sonra Dante, o 'yalan sanrı'da Beatrice'yi ölü görür; öyle ki, 1290 yılında öldüğünü bildiğimiz Beatrice'yi vurduğunda ölüm, artık tanındıktır okura. Bu yansımali ilişkiler içinde yazar *ben*'i görme ile içgörmeyi, gerçek ile gerçekliliği örtüştürmeye çabalar. Sürekli ayrışıp bütünlenerek anlatının merkezinde duran ve bakan, henüz rehbersiz, yapayalnız bir insandır.

Yeni Hayat'ın çağcılığı, anlatının, bir kitapçığın yazımı, Büyük Kitap'ın kusurlu, yaklaşık bir kopyası olarak kavranmış olmasıdır. Dante'nin söylemesi gerekeni söyleyememekten, kendisine emanet edilmiş bir mesajı kendi dilinde anlatıya dönüştürecek düzeyde olmamaktan duyduğu kaygı bir rastlantı değildir. Anlatıcı olarak yazar, çağcıl Kitapçık ile amblematic Kitap arasındaki köprüyü kurduğu an, kendi yazısı üzerinde, kendi dünyasını arama, bulma ve kurma olanakları üzerinde düşünüyor demektir. Bu özel dünyada Dante'nin *ben*'inin ayrıcalıklı bir yeri vardır. Mario Luzi bu rolün önemine dikkat çekiyor: "Ben diyen, şair Dante'dir; aracısız, doğrudan konuşur, kendi adına söz alır. (...) Bir insan olarak yaşadığı o korkunç ve güzelim deneyimi yazarken onu yeniden yaşayan bir yazardır". Bu bağlamda, kendi yapıtı içinde yer alan yapma bir kişi değildir Dante; entellektüelliğin bütün kuşklarını yapıtının içine taşır.⁷ Adelia Noferi ise Dante'nin *Yeni Hayat*'ta izlediği güzergâhın "gösterme yoluyla, bilmemekten bilmeye" uzandığını düşünmektedir.⁸ "Kitapçığı kuran iki tamamlayıcı işlem" der Noferi, "(okuma ve yazma) birbirine bağımlı olarak gerçekleşir, örtüşme noktasına *alıntı*'da ulaşırlar. (...) Kitapçık'ın yazımı başka bir yazıdan, Kitap'ın yazısından (okuma yoluyla) doğmakla kalmaz yalnız; okuma, Kitapçık'ta anlatsal bir yazıya dönüşerek yazılmış ve okunmuş olan şeyin yeniden okunması ve yeniden yazılması olarak kurar metni".⁹

Neyi getirecektir bu işlem? Yazma durumunda olan, ancak aynı zamanda okumayı, ve bu iki işlemi yerine getirerek *var* Kitapçık ile

7 Mario Luzi, *Dante e Leo pardi o della modernità*, Hazırlayan S. Verdino, Roma, Editori Riuniti, 1992, s. 29.

8 Adelia Noferi, *Rilettura della "Viva Nuova" (I)*, "Paradigma", no. 4'te, Firenze, La Nuova Italia, 1982, s. 70.

9 Adelia Noferi, a.g.e., s. 71.

görünmeyen, *yok* Kitap arasında varolduğu düşünülen boşluğu metinde doldurmayı bilecek yazar kişinin oluşumunu getirecektir kuşkusuz.¹⁰ Demek oluyor ki Dante, kendi *ben*'ini kurar ve şair olarak rolünü belirler *Yeni Hayat*'ın yazımı sayesinde; ancak bunun ötesinde, öyküsünü anlatacağı özne olarak da belirler kendisini.¹¹ “*Yeni Hayat* metninin daha uzak ve birincil bir özdeşleşmeyi; başka bir deyişle öznenin, kendi arzularının nesnesiyle, yani Dante’nin Beatrice ile özdeşleşmesini işlediğini ve bunu ‘söylediğini’”¹² savlayan Noferi, *arzular* çevresinde yeni bir eksen yaratmaktadır öykünün çözümlemesinde. Bu odaktan bakıldığında kitapçığı yazan kişinin anlatıyı arzuları doğrultusunda kurması doğaldır.

Kitapçığın gerçek kahramanı sık sık çözülen, yiten, bayılan, sapan, ayrışan bir *ben*’dir. Durumların gerçek ya da varsayımsal anlamı üzerinde aralarında tartışan gözler, yürek, ruh, tinler çoğul bir figürü öne çıkarırlar. Ünlü İtalyan filologu Gianfranco Contini’nin, bugün artık kavramlaşmış bir tanımla Petrarca’nın tekboyutlu dili (monolinguisimo) karşısında Dante’nin çokboyutlu dilinden (plurilinguisimo) söz etmiş olması bize, nesne Laura’yı çoğaltmayı yeğleyen Petrarca karşısında, Dante’den, çoğalan bir özne olarak söz etme olanağını sunar bir anlamda. Gerek *Yeni Hayat*’ta gerekse *Komedy*’da otobiyografik kahraman olarak merkezde konumlanmasına karşın durmadan çoğalır Dante’nin *ben*’i: Geniş bir bilgi yelpazesine yayılarak sürekli büyümesinin yanısıra özne, yazar, okur, çevirmen, yorumcu, aracıdır metinde. Petrarca tekboyutlu diliyle Batı aşk liriğinin dilini kurar kurmasına, dahası bu dil üzerinde yoğunlaşan bütünlüklü kitap kavramını getirir, ancak otobiyografik değildir Laura: Parçalanmış, tuzbuz bir nesnedir; kendi portresini çizme peşindeki şairin *ben*’inin yakaladığı ve metnin içine serpiştirdiği parçalardan oluşur. Domenico De Robertis yorumlu *Yeni Hayat* metni için yazdığı önsözde kitapçığın “sağlam bir otobiyografizmi temsil ettiğine ve evrensel Dante otobiyografisinin ilk bölümü, belleğin şafağından en yüce özdeşleşmeye uzanan büyük yolculuğun ilk seyahatnamesi”¹³ olduğuna değinmektedir.

10 a.g.e., s. 5 ve s. 19.

11 a.g.e., s. 22.

12 a.g.e., s. 23.

13 Domenico De Robertis, a.g.e., s. 4.

Yeni Hayat'ın ne olduğu sorusuna gelen yanıtlar her zaman uyuşmuyor. Dante yapıtı üzerinde söz sahibi üç ünlü çalışmacının düşünceleri çevresinde üç temel eğilim saptanabilir. Contini "yeni bir figüre dönüşen şairin içinde olup biten bir dizi dönüşümün romanı" olarak algılar *Yeni Hayat*'ı.¹⁴ Domenico De Robertis içinse, *Yeni Hayat*'ın nesnesi hüküm ve arayış, sorun ve çözümdür. Bu durumda "şiir şeylerin yorumunun anahtarı, bilginin biçimi ve nedeni, (...) nesnenin kusursuz bir özdeşleşmesidir".¹⁵ Karşı kutupta, daha uzun soluklu bir açılımla kitapçığın "anlatısal olarak düzenlenmiş ilk şiirsel metin derlemesi olmanın ötesinde, halk dilinde yazılmış ilk gerçek otobiyografik roman"¹⁶ olduğunu söyleyerek, lirik işlevin anlatısal işlevle eklemlenmesini öne çıkaran Adelia Noferi'nin konumu yer alır. Ancak bu yapı içinde Dante, aşk nesnesinin ülküleşme sürecini değiştirir ve sevilen nesne ile 'kavuşmanın' olanaksızlığını gösterir; "bu durumda özne Dante'nin Ben'i, Tanrı'nın 'aynası' Beatrice'nin yansımali imgesinden doğacaktır".¹⁷ Temel gönderge olarak Beatrice, öyle sağlam, öyle sarsılmaz bir biçimde durur ki Dante'nin karşısında, onun ölümünü okura duyurduktan sonra anlatının düzenini bile değiştirir şair: Liriklerin de kendisi gibi "eksik ve boynu bükük" görünmeleri için, düzyazı yorumların lirikleri izleyecekleri yerde öncelemelerine karar verir. *Yeni Hayat*'ta oldukça sık görülen bu soy düzenlemelerle şair ne kendisini, ne Beatrice'yi, dahası Tanrı'yı bir bütünlükle tanımlayamayacağını söylemek ister gibidir. Tek yapabildiği bu ilintiler, yaklaştırmalar ve çiftlemeler oyununu metnin içine dokumak, çözümü ve yorumu 'yeni' okura bırakmaktır. *Yeni Hayat*'ta gerçek görme ile ansal/ruhsal içgörme arasındaki sağlam, kusursuz örgünün dokunmasında temel işlev göze yüklenir. Kadın hakikat'ın yeryüzündeki görünümünü temsil ettiğinden, ona bakan göz de aldanmayacaktır. Hiçbir şeyin kendi gerçekliğinde tanınamayacağını söyleyen ve kadını, cazibenin öznesi kılarak o imgeyle karışan Petrarca'nın aksine, Seyreden ile Seyredilen arasındaki uzaklığı titizlikle koruyan Dante'nin şiirinde

14 Gianfranco Contini, *Un'idea di Dante*, Torino, Einaudi, 1976, s. 99.

15 Domenico De Robertis, a.g.e., s. 75.

16 Adelia Noferi, *Rilettura della "Vita Nuova" (I)*, a.g.e., s. 63.

17 Adelia Noferi, *Rilettura della "Vita Nuova" (II)*, Paradigma", no. 5'te, Firenze, Opus libri, 1983, s. 34.

kadın ‘gerçek hali’ ile görünür. Dante’nin “Öyle soylu, öyle onat görünür / ki kadını (..)” (“Tanto gentile tanto onesta pare / la donna mia”) dizelerindeki ‘görünme’ edimi kadının tüm gerçekliğiyle görünmesi olarak anlaşılmalıdır. Gianfranco Contini ‘görünme’ fiilinin Ortaçağ’da farklı bir anlam taşıdığını, ‘hakiki halin dışavurumu’ ile eşanlamlı olduğunu, bu yüzden günümüzde kazandığı, ‘gibi görünmek’, ‘gibi olmak’ anlamlarının dışında kavranması gerektiğini belirtmektedir.¹⁸ Nitekim *Yeni Hayat*’ta Beatrice’nin imgesi hakikatin dışavurumu olarak belirir, Dante ise hep onun önündedir: Betimler onu, ancak ne duygusal ne ruhsal düzlemde tanımlamaz. İki de sahneder: Dünün ve bugünün okuruna düşen, Dante’nin, Beatrice’yi gösteren işaret parmağı ile kadının geçişi arasındaki yansıma oyununda kendisine yer açabilmektir.

Yeni Hayat’ta Beatrice ilk kez sekiz yaşında görünür. Şair bunu dokuz yıl sonra, yaklaşık 18 yaşındayken anımsayacaktır. Bu imge, Dante-Beatrice arasında aracılık işlevini yüklenen, içgörmelerde beliren ve Dante’nin edimlerini yönlendiren Aşk figürü ile yan yana gelir. Dante’nin *ben*’i, kendisine sürekli içgörmeler sunan bu figür ile işlerlik kazanır. Aşk, sorunsal bir figürdür öyküde: Sözleri anlaşılmazdır, her görünüşü yoruma açıktır; kullandığı dilden giysilerine varıncaya dek. Beatrice Dante’nin deneyiminin merkezinde durur görünür (Dante’nin ona yönelmiş o mutlak dikkati zaman zaman sapsa bile). Aşk da, çemberdeki tüm noktaların kendisinden eşit uzaklıkta bulunduğu bir dairenin merkezinde durur. Ancak anlatının gerçek merkezi Dante’dir: Muammaları çözer, içgörmeleri yorumlar, ulamları kurar, Beatrice’nin işlevini belirler. İçgörmelerde, kâbuslarda, en umarsız anlarda bütün dikkatlerin merkezinde o vardır. Sözün özü, *Yeni Hayat*, içgörmeler ile duru bir uslamlama arasında, söyleyen (yeniden söyleyen) ve yazan (yeniden yazan) bir kişinin varlığıyla düzenlenir. Olayların anlattığı gerçek durumlarla varsayımsal durumlar içgörmeler, öngörmeler, fantazmalar arasındaki kusursuz örgüyü bu kişinin varlığı dokur.

Yeni Hayat’ın hemen başında Bellek Kitap’ına bağlandığını belirten Dante, kitapçığın sonunda, Beatrice ile ilgili son içgörmenin ardından susmaya, ona layık bir düzeye ulaşıncaya kadar yazmama-

18 Gianfranco Contini, a.g.e., s. 23-24.

ya karar verdiğini bildirir okuruna. Bunun anlamı nedir? Sınama ve uslamlamalarla *ben*'ini daha da büyüteceğini, ötedünya yolculuğu gibi daha karmaşık, kurmaca bir serüvende onu genişleteceğini mi haber vermektedir? Kişi olarak Dante'nin *İlahi Komedya*'daki önemini biliyoruz. Ancak *Yeni Hayat*'ta da en az bir o kadar önemlidir Dante'nin kişi olarak rolü: Yorumlamak, görüş bildirmek için ve yaşamakta olduğu bilgi serüveninin öğelerini, onların konumlarını belirlemek için konuşan ilk kişiyi ilk kez bu kitapçıkta görürüz çünkü. Dante yalnızdır burada, kendi sorgulama/yorumlama yetisi dışında hiçbir rehberi yoktur. Domenico De Robertis'in dediği gibi "*Yeni Hayat*'ta Dante (...) aşk olgusunu bir ilişki olarak algılar: Karşılaşma (ve çatışma), görünme, yitme (sunulan ve esirgenen selâm), kendi 'dava'sını savunma (...), özür ve seyir (Beatrice ile konuşma ve konuşmama), Beatrice'nin anısı; ancak bu ilişkinin edebi, dahası tarihsel bir boyutu vardır artık".¹⁹

İtalyan edebiyat tarihi içinde kendisini bunca kusursuzca konumlamayı bilen Dante *Yeni Hayat*'ın anlatısı içinde de aynı kusursuzlukla konumlar kendisini. *Yeni Hayat*'ın gerçek kahramanı olmanın ötesinde, halk dili edebiyat geleneğinin tüm deneyimini özümlemek ve öncü bir biçimde Ortaçağ dünyasına önerme durumunda olduğu bilincini taşıyan XIII. yüzyıl sonlarının 'yeni' yazarıdır. İlk İtalyan şairi Assisi'li Aziz Francesco'nun *Canticum Fratris Solis*'inin 1224-1226 tarihleri arasında yazıldığını, ve Dante'nin, onun ölümünden kırk yıl sonra doğduğunu düşünecek olursak, Francesco'nun yalınlığı ile Dante'nin karmaşıklığı arasında yalnızca yarım yüzyılı biraz aşkın bir zaman geçtiğini, ve İtalyanca'nın bu kısacık süre içinde gerçek bir edebi dil düzeyine ulaştığını görürüz hayretle. Dilin bu hızlı evriminde Dolce Stil Nuovo poetikasının rolü büyüktür. Nitekim *Yeni Hayat*, dost ve üstad Cavalcanti'ye adanmıştır. Peki Dante'nin yeri nedir Cavalcanti karşısında? XXIV. bölümde, Monna ve Bice'nin geldiğini gördüğünü söylediği sone'de, gene bir yansıma oyunu içinde açıklar bunu Dante: Önceleyen/gelen ilişkisini temel alarak iki ulam yaratır. Giovanna (Monna) Beatrice'yi (Bice), Giovanni Battista [Vaftizci Yahya -Ed] ise İsa'yı incelemektedir. Monna Cavalcanti'nin, Bice de Dante'nin

kadını olduğuna göre, bu *puzzle*'de Cavalcanti Dante'yi, yani 'haki-ki ışığı' önceleyecektir. Önceleyenler ile gelenler yukarıdan aşağıya doğru okunduğunda ise Monna-Giovanna-Cavalcanti bir ulamda, Beatrice-İsa-Dante diğer ulamda yer alırlar ki bu da Dante'nin, *Komedy*a'da Tanrı'yla eşitleneceğini haber vermektedir. Maria Corti, "Gönderen yazarın alıcı okura amblemantik bir okuma önerisinin imcesi vardır bu sonede: Beatrice-Aşk, Dante şiirinin simgesidir; Giovanna-Primavera'yı, yani dost Cavalcanti'nin şiirini aşar" derken bu amblemantik okumayı önermektedir *Yeni Hayat* okuruna.²⁰

Bu noktada genç yazarın biyografisi doruğa ulaşır; yeni ve daha olgun deneyimlerin eşiğindedir. *Yeni Hayat*'ın lirik-düzyazı yapısından *Komedy*a'nın *terzina*'larına geçilir, ve bu uzun ve yoğun deneyim içinde Dante'nin dili giderek küteselleşir, yontusallaşır. Roberto Longhi'nin Dante ile Giotto arasında dilsel bir paralellik kurmasının nedeni bu yontusallıktır.²¹ Hafiflik ve uçuculuk temel alındığında aynı paralelliği Petrarca ile Simone Martini arasında kurmak mümkün. Roman Jakobson'un XIII-XIV. yüzyıl İtalyan şiiri ile ilgili bir değerlendirmesine dayanarak derinleştirilebilir bu yaklaşım. Şöyle diyor Jakobson: "Belirli sözcükleri, belirli düşünüm ve yapıları seçişi ve bunları ilişkiye sokuşuyla Grammatika poetikası ve 'Perspektif adlı hizmetkârı' ile geometri, karşılaştırmalı araştırmalara yeni ve çok geniş bir alan açarlar. Karmaşık ve etkin gramer dokusu ile Dolce Stil Nuovo şiiri ve geometrik kompozisyonun temel yasalarını bünyesine sindirmiş çağdaş güzel sanatlar, XIV. yüzyıl başlarının edebiyat, resim ve yontu başyapıtlarına biçim veren paralel yapılar dinamiğinin yaşamsal (...) sorununu önerirler".²² Dante dilinin bu yontusallığı otobiyografik kaynaklıdır. Ancak bu noktada Dante'nin "öznenin sağlam yapılı bütünlüğünü hedefleyen" otobiyografisi ile Petrarca'nın, *Canzoniere*'nin mekanizmasını yapa boza okuruna sunduğu çokparçalı otoportre arasında kesin bir ayırım yapmak gerekir.²³ Dante'nin kesinliği karşısında

20 Maria Corti, a.g.e., s. 73.

21 Bkz. Gianfranco Contini, *Letteratura italiana delle origini*, Firenze, Sansoni, 1978, s. 300.

22 Roman Jakobson, *Poetica e poesia*, Torino, Einaudi, 1985, s. 316.

23 Adelia Noferi, *Lectura Petrarce, Canzone CXXVII, Atti dell'Accademia Patavina*'da, Firenze, Olschki, 1983, s. 380.

Petrarca'nın kuşkuları vardır: Dante, eleştirel ve yaratıcı bir zekâyı kullanarak kendi ben'inin dürüst bir otobiyografisine soyunur, Petrarca ise, bir bütünlük içine hapsedilemeyecek narsist bir otoportre peşindedir. Dante *Yeni Hayat*'tan başlayarak bildiğimiz ve bilmediğimiz dünyalarda herşeyin kendi yerini bulacağı sağlam bir anlamın kurulması tasarısının sorumluluğunu yüklenmiştir. Bu tasarımı gerçekleştirmek için Ortaçağ dünyasının ansal düzeni içinde yasa yapıcı olarak belirler kendisini. Bu yüzden de gerçek deneyimini asla unutmaz, gözardı etmez. Maria Corti'nin dediği gibi "Dante, otobiyografik bir veriyi ya da anıyı yinelemekle onu yoğunlaştırır, yeni kesimler, yeni bir alım, yeni bir kimlik kartı kazandırır ona; öyle ki sonunda, bir *sinopia* gibi, kendi entelektüel yolculuğunun öyküsü durur bunların gerisinde".²⁴

Yeni Hayat'tan başlayarak, tüm yazı serüveni boyunca bu desen üzerinde çalışır Dante. *Yeni Hayat*'ın metninin ana yatağı, Gerçek-İçgörme ilişkisinden, *Komedyâ*'ya yataklık eden Tarih-Kurmaca ilişkisine uzanarak, 'yeni', çoksesli bir yazıyı kurar. Ancak Dante'nin entelektüel yolculuğu, onun *ben*'inin yolculuğudur aynı zamanda. *Yeni Hayat*'ın yapısını düzenleyen o *ben*, Borges'in deyişiyle, *Komedyâ*'da Odysseus'un yansıması olarak belirecek, şiirini yazarken gecenin, Tanrı'nın ve Kutsal'ın gizemli yasalarını çiğneyecektir.²⁵ Bu cüret'in gerisinde ama, evrim içinde, ukalalıktan uzak, insanın tüm zayıflık ve kırılğanlığını barındıran bir *ben* vardır; büyük bir alçakgönüllülükle anlatır öyküsünü. Yüzyılların gerisinden XX. yüzyıl insanına ulaşan, onu rahatlatan, yüreğini ısıtan Dante yazısının en büyük buluşu, cüret'le yanyana yaşattığı bu alçakgönüllülüktür.

Işıl Saatçioğlu
Floransa, Aralık 1992

²⁴ Maria Corti, a.g.e., s. 77.

²⁵ Bkz. Jorge Luis Borges, *Seven Nights*'da *The Divine Comedy*, Famer & Faber, Londra, 1968, s. 6-25.

I- Bellek kitabımın, öncesinde pek az şeyin okunabildiği o bölümünde, şöyle bir başlık var: *Incipit vita nova*.¹ Tümünü olmasa da, en azından özlerini bu kitapçığa aktarmak istediğim sözcükleri yazılı buluyorum bu başlığın altında.

II- Onu nasıl adlandıracağını bilmeyen çoğu kimsenin Beatrice dediği an'ımın ıslıl ıslıl kadını gözlerime ilk görüldüğünde, doğumum üzerinden dokuz yıl geçmiş, ıslık göğü yörüngesinde dokuz kez devinerek hemen hemen aynı noktaya gelmişti. Onun bu hayatta bulunduğu sürede yıldızlar göğü oniki evin doğusuna doğru, bir derecenin onikide biri kadar kaymıştı; öyle ki, dokuz yaşına yeni basmıştı bana görüldüğünde, bense dokuz yaşımı bitirmek üzereydim onu gördüğümde. Çok soylu renkli, yalın ve onat, kankırmızı giysilerle görüldü; gencecik yaşına uygun giyinmiş, kuşanmıştı. İşte o an, yemin ederim, yüreğimin en gizli odasında oturan hayat tını öyle şiddetle titremeye başladı ki, en güçsüz nabızlarımda tüm dehşetiyle görünür oldu. “Ecco deus fortior me, qui veniens dominabatur michi”² diyordu titreyerek. O an, tüm duyu tinlerinin algılamalarını ilettikleri, yukarı odada oturan ruhsal tin büyük şaşkınlık içinde, özellikle görme tinlerine yöneldi ve şöyle dedi: “Apparuit iam beatitudo vestra”³ Bunun üzerine, beslenmemizin yönetildiği bölgede oturan bitkisel tin ağlamaya başladı ve, “Heu miser, quia frequenter impeditus ero deinceps!”⁴ dedi ağlayarak. O andan başlayarak hemen Aşk'la bütünleşen ruhum onun buyruğuna girdi, ve imgelemimin verdiği güçle üzerimde öyle etkinlik ve egemenlik kurmaya başladı ki Aşk, tüm arzularına eksiksiz uymak zorunda kaldım. Bu gencecik meleği arayıp görmemi buyuruyordu sık sık; nitekim o çocuk yaşımda çok zaman aramaya çıktım onu;

1 Yeni hayat başlıyor.

2 İşte bana hükmedecek, benden güçlü bir tanrı.

3 İşte mutluluğunuz görünüyor size.

4 Eyvahlar olsun, bundan böyle sık sık derde girecek başım!

öyle soylu, öyle övülesi bir halde görüyordum ki onu, ozan Homeros'un, "Bir ölümlünün değil, sanki bir tanrının kızıydı o" sözü kuşkusuz onun için de söylenebilirdi. Onun sürekli benimle olan imgesi, beni buyruğu altına alması için Aşk'ı yüreklendiriyor olsa da, öyle yüce bir erdemle donanmıştı ki o, usun güvenilir öğüdü olmadan, bu öğüdü dinlemenin yararlı olacağı o şeylerde Aşk'ın beni yönetmesine bir kez olsun izin vermedi. Ancak bunca gençliğin tutku ve olayları üzerinde durmanın birçok kişiye anlamsız geldiğini bildiğimden, ayrılacağım onlardan, ve bu sözleri aldığım ana metinden aktarılabilecek birçok şeyi atlayarak belleğimdeki en belli başlı paragraflara yazılı o sözlere geleceğim.

III- Günler günleri kovalamış, bu soylular soylusu kadının yurkarda sözünü ettiğim görünmesi üzerinden tam dokuz yıl geçmişti; bu günlerin sonuncusunda, bu ıslıl ıslıl kadın bembeyaz giysiler içinde, ondan yaşça büyük, iki soylu kadının arasında göründü; bir sokaktan geçiyorlardı ki benim korku içinde, allak bullak durduğum tarafa doğru çevirdi gözlerini, ve bugün, bengi hayatta ödüllendirilen o tanımlanamaz inceliğiyle selamladı beni; öyle erdem yüklüydü ki o selam, o an mutluluğun doruğuna ulaştığımı sandım. Bu çok tatlı selamın bana ulaştığı saat o günün dokuzuncu saatiydi kesinlikle, ve de sözlerinin kulaklarıma varmak üzere ilk kez harekete geçişinden olacak, öyle bir tatlılık yayıldı ki içime, esrik, ayrıldım insanlardan, ve odamın ıssızlığına çekilerek bu çok incelikli kadını düşünmeye koyuldum. Onu düşünürken, tatlı bir uyku çöktü üzerime ve olağanüstü güzellikte bir içgörüme gördüm: Ateş rengi bir bulut vardı odamda sanki, bulutun içinde bir efendinin hatlarını seçiyordum; dışardan bakıldığında korkunç bir görünümü vardı, ancak kendisi sevinç ve mutluluk içindeymiş gibi geldi bana; ne müthiş birşeydi! Çok şey söylüyordu sözleriyle, ancak pek azını anlıyordum ben; anladıklarım arasında şunlar vardı: "Ego dominus tuus."⁵ Çıplak uyuyan birini görür gibi oldum kollarında, yanılmıyorsam kankırmızı bir örtüye sarılmıştı hafifçe; dikkatle bakınca tanıdım onu: Önceki gün beni selamlamak inceliğini gösteren, esenliğin kadınıydı. Efendi, alev alev yanan birşey tutuyordu sanki bir elinde; şu

5 Senin efendin benim.

sözleri söylüyor gibi geldi: “Vide cor tuum”.⁶ Öylece kaldı bir süre, ve sanırım uyandırdı kadını sonra: Elindeki alev alev şeyi yemesi için öyle zorladı ki onu, korkuyla yedi kadın. Ancak çok geçmeden hazin bir ağıda dönüştü neşesi; kadını iyice kavradı kollarında, ve onunla birlikte ağlaya ağlaya göğsü doğru uzaklaştı sanıyorum; öyle bir bunluk çökmüştü ki içime, hafif uykum dayanamadı buna ve uyandım. Ve hemen düşünmeye başladım, ve bu içgörümü gördüğüm saatin, o gecenin dördüncü saati olduğunu buldum: Gecenin son dokuz saatinin ilk saatiydi belli ki. Bana görünen bu şey üzerine kafa yoruyordum ki zamanın ünlü ozanlarına duyurmağa karar verdim onu, ve yaklaklı söz söyleme sanatını daha önce denemiş olduğumdan, Aşk’a inananları selamlayacağım bir sone kurmayı düşündüm; ve bu içgörümü yormaları ricasıyla, uykumda gördüğüm şeyi yazdım onlara. Ve de, *Her tutkun ruh* diye başlayan şu soneye başladım.

Her tutkun ruh ve soylu yürek,
ki bu deyişi bulur karşısında,
ne düşünür, yanıtlasın beni diye,
selam ona efendisi, yani Aşk’ın adına.
Çoktan üçlemişti saatler,
her yıldızın ışığıyla balkıdığı zamanda,
birden karşımda gördüğümde Aşk’ı,
özünü anımsamak korku veriyor bana.
Neşeliydi Aşk sanki, tutarken
elinde yüreğimi, kollarında kadını,
bir örtüye sarılı uyuyordu.
Uyandırdı sonra onu, ve yedi kadın
o yüreği alev alev, uysal ve ürkek:
Gittiğini gördüm ağlayarak sonra.

Bu sone iki bölüme ayrılıyor; ilk bölümde selamlıyor ve yanıt istiyorum, ikincide yanıtlanması gereken şeyi açıklıyorum. İkinci bölüm şurada başlıyor: *Çoktan üçlemişti*.

En yakın dostum saydığım kişinin de aralarında bulunduğu birçok kimse, değişik yorumlarla yanıtladı bu soneyi. *En değerli şeyi*

6 Senin yüreğin bu.

görmüşsünüz, bence, diye başlayan bir sone yazmıştı dostum. Soneyi kendisine gönderenin ben olduğumu anladığı an dostluğumuzun da başlangıcı oldu diyebilirim. Bu düşün gerçek anlamını bazı kişiler anlayamadı o zamanlar, bugün oysa, sıradan kişilerin gözünde bile apaçık.

IV- Bu içgörümle birlikte ruhum, bütünüyle bu soylular soylusunun düşüncesi üzerinde yoğunlaştığından bitkisel tinim işlevinde aksamaya başladı; çok geçmeden öyle zayıf düştüm, sağlığım öyle bozuldu ki, birçok dostum üzülmeye başladı durumuma; hasetle dolu birçok kişi, başkalarından kesinlikle saklamak istediğim şeyi öğrenmek için uğraşmaya başlamıştı çoktan. Ancak ben, soruların kötücüllüğünü sezdiğimden, usun doğrultusunda beni yöneten Aşk'ın arzusuna uyarak Aşk yüzünden bu hallere düştüğümü söylüyordum onlara. Aşk'tan söz ediyordum, çünkü onun izlerini taşıyordum yüzümde, ve de gizlenemez birşeydi bu. "Kimin uğrunda yıktı böyle Aşk seni?" diye sorduklarında ise onlara gülümseyerek bakıyor, susuyordum.

V- Günlerden bir gün bu çok soylu kadın, gökler kraliçesi üstüne sözlerin dinlendiği o yerde oturmuştu, ben ise mutluluğumu görebildiğim bir noktadaydım; onunla benim aramızdaki düz çizgi üzerinde, kendisinde son buluyor görünen bakışlarımdan duyduğu şaşkınlıkla sık sık bana bakan, çok güzel yüzlü, soylu bir kadın oturuyordu. Çoğu kişi farkettiler bu bakışları; ve bütün dikkatler onun üzerinde yoğunlaştı; öyle ki oradan ayrılırken, "Görüyor musun nasıl yıktı adamı şu kadın" dediklerini duydum ardımsıra. Kadının adını söylediklerinde, kastettikleri kişinin, soylular soylusu Beatrice'den yola çıkarak benim gözlerimde son bulan düz çizgi üzerinde, aramızda oturan kadın olduğunu anladım ve bakışlarımın o gün gizimi ele vermediğine inanarak çok rahatladım. Ve hemen bu soylu kadını gerçeğin paravanı olarak kullanmayı düşündüm; ve kısa süre içinde öyle çok şey yaptım ki bunu kanıtlayacak, hakkımda konuşan birçok kişi gizimi çözdiğünü sandı. Yıllar, aylar boyu gizledim kendimi bu kadınla; ve daha da inandırıcı olsun diye, o soylular soylusu Beatrice'den söz etmemi sağlayacak olanlar dışında buraya aktarmak niyetinde olmadığım, uyaklı birşeyler bile yazdım

onun için. Ancak, onun övgüsü gibi görünen, buraya aktaracağım birkaç şey dışında hepsini atlayacağım.

VI- Bu kadının, en azından benim açımdan bunca büyük bir sevginin paravanı olduğu sürede o çok soylu kadının adını anmayı istemenin istencini duydum içimde; ancak başka kadın adlarının, özellikle de o soylu kadının adının eşlik etmesini istiyordum bu ada. Yüceler yücesi efendimizin kadını konumladığı şehrin en güzel altmış kadınının adlarını aldım, ve *serventese* türünde uyaklı bir mektup yazdım. Ancak buraya aktarmayacağım onu; mektubu yazarken başıma gelen o güzelim gizemli olay olmasa sözünü bile etmeyecektim aslında; olan şu ki, bütün bu kadın adları arasında kadınının adı, dokuz dışında bir sayı içinde yer almayı reddediyordu.

VII- Gün geldi, bunca zaman gerçek sevgimi kendisiyle gizlediğim kadının, adı geçen şehirden ayrılması, çok uzak bir diyara gitmesi gerekti; bu durum karşısında ben, bu güzelim korunağı yitirmenin korku ve telaşı içinde, önceden düşünemeyeceğim kadar huzursuz oldum. Onun gidişinden bir o kadar acıyla söz etmezsem çok geçmeden herkesin gizimi farkedeceğini düşündüğümünden, bir sonede bu ayrılıştan yakınmaya karar verdim; bu soneyi aktaracağım buraya, kadını çünkü, anlayanların da göreceği gibi, sonedeki bazı sözlerin doğrudan esiniydi. Ve de, *Ey siz, Aşk yolundan*, diye başlayan şu soneyi yazdım.

Ey siz, Aşk yolundan geçenler,
durun ve bakın,
var mı bir dert derdim gibi ağır;
tek ricam şu, sabırla dinleyin beni,
ve düşünün sonra;
ben miyim her azabın sığınak ve anahtarı.
Az buçuk iyiliğim değil benim,
onun kendi soyluluğu, sunduysa
bu hayatı bana Aşk, öyle hoş ve tatlı
ki duyardım, derlerdi arkamdan sık sık,
“Tanrım, hangi değim yeğni kılar
bu adamın yüreğini?”

Yitti gitti coşkum şimdi,
 güç alırdı sevginin servetinden;
 yoksul kaldım böyle işte,
 korkutur konuşmak bundan beni.
 Kimi vardır utanır, gizler ya eksliğini,
 işte ben de onlar gibi
 neşe taşar dışarı,
 içinde yüreğimin, tükenir ve ağlarım.

Bu sone iki ana bölümden oluşuyor. İlk bölümde, Yeremya peygamberin sözleri aracılığı ile Aşk'a inananlara sesleniyorum: "O vos omnes qui transitis per viam, attendite et videte si est dolor sicut dolor meus"⁷; ve sabredip dinlemelerini diliyorum beni; ikincide, sonenin son bölümünde dile gelmeyen bambaşka bir nedenden ötürü Aşk'ın beni konumladığı yeri anlatıyor, onu yitirdiğimi söylüyorum. İkinci bölüm şurada başlıyor: *Az buçuk iyiliğim*.

VIII- Bu soylu kadının gidişinin ardından meleklerin efendisinin arzusu, genç ve çok soylu görünüşlü, adı geçen şehirde çok beğenilen bir kadını, yüce huzuruna çağırmak oldu; derin bir acıma duygusuyla ağlayan bir sürü kadının ortasında cansız yatarken gördüm bedenini. Ve o an, onu daha önce, o soylular soylusuyla birlikte gördüğümü anımsayarak tutamadım gözyaşlarımı; dahası ağlarken, onu zaman zaman kadınımla birlikte görmüş olmanın gönül borcuyla ölümü üzerine birkaç söz etmeyi düşündüm. Ve, anlayanların açıkça göreceği gibi, yazdığım sonenin son bölümünde değindim buna. Ve de, birincisi *Aşk ağlıyor*, ikincisi *Soysuz ölüm*, diye başlayan şu iki soneyi yazdım.

Aşk ağlıyor âşıklar, ağlayın siz de,
 dinleyerek ağlatan nedir onu.
 Duyuyor Aşk, Acıma'ya sesleniyor kadınlar,
 gözlerinde birikmiş acı keder;
 soysuz Ölüm çünkü soylu yürekte,
 o gaddar işi sergilemiş,

7 Ey sizler, yoldan geçenler, iyi bakın da görün, benim derdim gibi bir dert var mı?

yıkarak dünyada ne var övgüye değer,
 soylu kadında erdemın ötesinde.
 Duyun, nasıl onur sundu Aşk ona;
 yakınırken gördüm, insan gibi eğilmişti,
 hâlâ güzel, ölü suretin üzerine;
 göğre bakıyordu sık sık,
 yerleştiği yere soylu ruhun,
 o ruh ki kadındı bu mutlu ve hoş bedende.

Bu ilk sone üç bölüme ayrılıyor: İlk bölümde Aşk'a inananlara sesleniyor, ağlamaya çağırıyorum onları; efendilerinin ağladığını söylüyorum, ve de "dinleyerek ağlatan nedir onu" diyorum ki iyice kulak versinler bana; ikincide onu ağlatan şeyi açıklıyorum; üçüncüde Aşk'ın bu kadını onurlandırmak için yaptığı bazı şeylerden söz ediyorum. İkinci şurada: *Duyuyor Aşk*; üçüncü bölüm ise şurada başlıyor: *Duyun*.

Soysuz ölüm, acımanın düşmanı,
 eski anası acının,
 ağır, tartışılmaz hüküm,
 bir acı verdin ki ağırlı yüreğime,
 sürer giderim böyle üzgün,
 konuşur dil, kınar seni.
 İstersem kayradan yoksun kalmanı,
 söylemem gerek:
 Senin hatan her yanlışın yanlış,
 bilmez diye değil kimse,
 yalnız uyarmak için,
 bundan böyle aşkla beslenecek olanı.
 Çektin aldın inceliği dünyadan,
 erdem diye ne varsa kadında övülesi:
 Neşeli gençliğinde yıktın
 bu canım güzelliği.
 Kim bu kadın istemem ele vermek
 bilinen niteliklerinden öte.
 Her kim ki haketmez esenliği,
 asla ummasın onunla birlikteliği.

Bu sone dört bölüme ayrılıyor: Birinci bölümde, belli adlarını kullanarak Ölüm'e sesleniyorum; ikincide ona yönelerek kendisini kınamaya kalkışmamın nedenini söylüyorum; üçüncüde ileniyorum ona; dördüncüde, amacım açısından belirli olmakla birlikte belirsiz bıraktığım bir kişiye yöneltiyorum sözümü. İkinci bölüm şurada başlıyor: *bir acı verdin*; üçüncü şurada: *İstersem kayradan*; dördüncü şurada: *Her kim ki haketmez*.

IX- Bu kadının ölümünden birkaç gün sonra yukarıda sözünü ettiğim şehirden ayrılmamı, ve, yolculuğumun varış noktası oraya dek uzanmasa da, bir zamanlar korunağım olmuş o soylu kadının yaşadığı taraflara doğru gitmemi gerektiren bir durum başgöstermişti. Görünüşte bir sürü insanla birlikte olsam da öyle üzüyordum ki bu ayrılık beni, yüreğimin, mutluluğumdan uzaklaşmaktan duyduğu bunluğu hafifletmeye yetmiyordu iniltilerim. Bu yüzden, o çok soylu kadının gücüyle üzerimde efendilik kuran o çok tatlı efendi çullara hafifçe bürünmüş bir kutsal yolcu gibi göründü bu kez imgelemimde. Şaşkın, korkmuş bir hali vardı; zaman zaman gözlerinin, izlediğim yolun yanısıra akan güzel, coşkulu ve dupduru bir nehre takılır görünmelerinin dışında yere bakıyordu sürekli. Aşk'ın beni çağırdığını ve şu sözleri söylediğini duyar gibi oldum: "Uzun süre korunağın olmuş o kadından geliyorum, ve biliyorum ki onun dönüşü çok zamana bağlı; işte bu yüzden, daha önce benim rızamla ona verdiğin o yüreği yanımda taşıyorum şimdi, tıpkı o kadın gibi korunağın olacak bir başka kadına götürüyorum". Ve de adını söyledi kadının, kim olduğunu anladım böylece. "Ancak şu var" dedi, "olur da, seninle konuştuklarımdan söz etmeye kalkarsan, öyle söyle ki onları, ne bu kadına gösterdiğin, ne de bir başkasına göstermek zorunda kalacağın göstermelik aşk anlaşılmasın". Bu sözlerin hemen ardından, Aşk'ın büyük bölümünün benimle bütünleşmesiyle birlikte birden gözden kayboldu bu imgelem; ve ben, görünüşüm oldukça değişmiş, düşünceli ve sürekli inleyerek at koşturdum bütün gün. Ve ertesi gün, bütün bunları konu eden şu soneye başladım. Şöyle başlıyor sone: *At sürerken*.

At sürerken önceki gün bir yolda,
 hüznüyle bu gidişin, gamlı,
 Aşk'a rastladım yolun ortasında,
 kutsal yolcu gibi çullara sarınmıştı.
 Yüzünden bitkin bir hali vardı,
 gücünü yitirmişti sanki;
 inleyerek geliyordu, dalgındı,
 görmemek için kimseyi, öne eğikti başı.
 Görünce beni, adımla seslendi,
 ve şöyle dedi: "Uzaklardan gelirim,
 yüreğinin rızamla bulunduğu yerden;
 o yürek yanımda şimdi, hizmetine girecek yeni bir güzelliğin".
 Öyle işledi ki varlığı o an gövdeme,
 birden yokoldu, nasıl hiç farketmedim.

Bu sonenin üç bölümü var: Birinci bölümde Aşk'a nasıl rastladığımı ve nasıl görüldüğünü söylüyorum; ikincide, konu nedeniyle gizimi ele verme korkusuyla bütününü olmasa da, bana söylediklerinin bir kısmını söylüyorum; üçüncüde nasıl birden gözden kaybolduğunu söylüyorum. İkinci bölüm şurada başlıyor: *Görünce beni;* üçüncü şurada: *Öyle işledi ki.*

X- Dönüşümden hemen sonra, efendimin, o iniltili yolculukta sözünü ettiği bu kadını aramaya koyuldum; ve de, kısaca söylemek gerekirse, az bir süre içinde öyle bir korunak kıldım ki kendime onu, gereğinden fazla insan yakışık almaz biçimde konuşur oldu bu konuyu; kaygıyla bunu düşünüyordum sık sık. İşte bu nedenden, diyeceğim, beni uçarılıkla lekeleyen bu dalbudak sarmış söylenti yüzünden, tüm ağmanların baş düşmanı, tüm erdemlerin kraliçesi o soylular soylusu kadın bir yerden geçiyordu ki tüm mutluluğumu barındıran o çok tatlı selamını esirgedi benden. Bu yüzden konudan kısa bir süre ayrılıp, o selamın bende ki erdemli işleyişini açıklamak istiyorum.

XI- Şunu söylemeliyim ki o kadın nerede, ne zaman karşımda belirse, onun o tansıklı selamını alabilme umudu tüm düşman-

lıkları siler atardı içimden; dahası, bir sevgi, bir barış alevi sarardı tüm benliğimi ve beni gücendirmiş kim varsa bağışlardım. O an, herhangi biri birşey sorsa, yüzümde alçakgönüllü bir ifade, yanıtlım “Aşk” olurdu sadece. Beni selamlayacağı anın hemen öncesinde ise bir aşk tını bütün öbür duyu tinlerini yıkıp yokeder, zayıf düşmüş görme tinlerini dışarı iterek, “Gidin, onurlandırın kadınıınızı” der, ve gelir, yerlerini alırdı onların. Öyle ki Aşk’ı tanımak isteyen biri gözlerimdeki titremeye bakarak yapabılırdı bunu. Bu dayanılmaz mutluluğu perdelemek bir yana, bu soylular soylusu selamın beni selamladığı an, o yoğun tatlılığın etkisiyle öyle bir hale gelirdi ki Aşk, bütünüyle onun egemenliğine giren gövdem çoğu kez ağır, cansız bir kütle gibi devinirdi. Bütün bunlardan da açıkça görüleceği gibi tüm mutluluğum onun selamındaydı; o mutluluk ki genelde sığamı aşar, taşardı ondan.

XII- Şimdi, yeniden konumuza dönecek olursak, şunu söyleyeyim, mutluluğumun benden esirgenmesinden sonra öyle derin bir kedere boğuldum ki, uzaklaştım insanlardan, ıssız bir köşeye, acı gözyaşlarıyla toprağı ıslatmaya gittim. Gözyaşım biraz diner dinmez de, kimse duymadan ağlayıp sızlayabileceğim odama çekildim. Ve orada, bu incelikli kadının yüreğinin yumuşaması için yalvarıp yakarak ve, “Aşk, yardım et şu kuluna” diyerek, dayak yemiş küçücük bir çocuk gibi uyuyakaldım. Aşağı yukarı uykumun ortalarına doğruydu, odamda, yatağımın yanibaşında bembeyaz giysiler içinde genç birinin oturduğunu görür gibi oldum; çok üzgün, düşünceli bir hali vardı. Yattığım yere doğru bakıyordu. Bir süre öylece baktıktan sonra inleyerek bana seslendi sanki, ve şöyle dedi: “Filli mi, tempus est ut pretermictantur simulacra nostra”.⁸ Daha önce de birkaç kez uykularımda bana böyle seslenmiş olduğundan o an tanır gibi oldum onu; tekrar baktığımda acımayla ağlıyor gibi geldi; birkaç söz söylememi bekliyor gibiydi. Tüm cesaretimi toplayarak konuşmaya başladım: “Ey soyluluğun efendisi, neden ağlarsın böyle?” O ise şöyle diyordu: “Ego tanquam centrum circuli, cui simili modo habent circumferentie partes; tu autem non sic”.⁹ Bu söz-

8 Bu oyuna bir son vermenin zamanı geldi oğlum.

9 Dairenin merkezi gibiyim ben, öyle ki çemberin tüm noktaları o merkeze eşit uzaklıktadır; sen öyle değilsin oysa.

ler üzerinde düşündüm ve çok anlaşılmas konuşuyormuş gibi geldi; kendimi yeniden konuşmaya zorlayarak şöyle dedim: “Söylemek istediğin nedir ki böyle anlaşılmas konuşursun Efendimiz?” Bunun üzerine İtalyanca karşılık verdi: “Sana gerekenden fazlasını sorma”. Ben de, benden esirgenen selam hakkında konuşmaya başladım onunla, ve nedenini sordum. Şöyle yanıtladı sorumu: “Beatrice’miz, senin hakkında konuşan bazı kişilerden, o iniltili yolculukta sana sözünü ettiğim kadına kaba davrandığını duymuş; işte bu yüzden, bütün kabalıkların karşısında olan bu soylular soylusu kadın, kendisiyle de kabalaşırsın korkusuyla selamına layık görmemiş seni. Bu durumda, uzun zamandır sürüp gittiğinden gizini kısmen bilse de, senin üzerinde onun aracılığıyla kurduğum egemenliği ve çocukluğundan beri nasıl ona ait olduğunu anlatacağın uyaklı bazı sözler yazmanı istiyorum senden. Tanık olarak bunu bilen kişiyi çağır, ve bu sözleri ona iletmesi için ona nasıl yalvardığını söyle; ve ben, ki o kişi benim, seve seve ileteceğim bütün bunları ona. O da böylece gerçek niyetini duyacak, ve bu niyeti duyarak söylenen sözlerin asılsızlığını anlayacak. Ancak bu sözlerin aracı olmalarını sağla yalnız; doğrudan konuşma onunla, yakışık almaz bu; ve, bensiz duyacağı bir yere, tek başlarına gönderme sakın bu sözleri; her gerektiği an onların içinde olacağım ben”. Bu sözleri söyler söylemez kayboldu gözden ve uyandım. Geriye dönüp düşündüm ve bu içgörümün bana günün dokuzuncu saatinde görüldüğünü anladım; ve o odadan çıkmadan önce, efendimin buyurduğu izleği izleyeceğim bir balad kurmaya karar verdim, ve *Ey balad, isterim bulasın* diye başlayan şu baladı yazdım.

Ey balad, isterim bulasın Aşk’ı,
ve gidesin birlikte kadınıma,
öyle ki özümden şarkında söylediğin,
konuşsun efendim karşılıklı onunla.

Öyle zarif gidersin ki ey balad,
bir başına olsan da
başarı senindir dört bir yanda;
daha emin gitmek istersen ama,
git önce Aşk’ı ara,
iyi olmaz belki gitmen o olmadan yanında;

duyacak olan çünkü seni,
 sanırım incinmiş, gücenmiş bana:
 Birlikte olmazsan Aşk'la,
 olası yüz çevirir sana.
 Tatlı bir tınıyla, birlikte olunca Aşk'la,
 şu sözlerle başla,
 bağış diledikten sonra:
 "Hanımım, beni gönderen kişi,
 ister ki, dilediğiniz an,
 olur da bağışlarsanız onu, dinleyin beni.
 Aşk burada işte; ve güzelliğinizle sizin,
 dilediğince değiştiriyor onun çehresini:
 Neden baktı başka bir kadına,
 varın siz düşünün, değişmediğine göre yüreği"
 "Hanımım" diye sürdür, "yüreği onun
 öyle sadık oldu ki baştan beri,
 size hizmetin mührünü taşıdı her düşüncesi:
 Hemen sizin oldu ve sapmadı bir an bile".
 Olur da inanmazsa sana,
 söyle, Aşk'a sorsun, o biliyor gerçeği.
 Saygıyla bildir dileğini sonunda:
 Yoksa bağışlamaya gönlü,
 elçi yollasın, ölmeyi buyursun bana,
 tutacak sözünü sadık kulu.
 De ki, acımanın anahtarı kişiye,
 çekilmeden huzurdan sen,
 anlatacak nedenimi iyice:
 "Bu tatlı notam sayesinde,
 sen burada kal onunla,
 ve dilediğini söyle kulun hakkında;
 ve dinleyip yakarını bağışlarsa onu,
 dingin yüzü muştulasın ona bunu".
 Soylu baladım, istediğin an çık yola,
 dilerim kabul göreceğin andır bu.

Bu balad üç bölüme ayrılıyor: Birinci bölümde nereye gideceğini söylüyorum balada, ve hiçbir tehlikeyle karşılaşmak istemiyor-

sa kimi yanına alması gerek, bunu belirterek güven içinde gitmesi için yüreklendiriyorum onu; ikincide anlatması gereken şeyi söylüyorum; üçüncüde, gidişini talihin kollarına ısmarlayarak uğurluyorum onu. İkinci bölüm şurada başlıyor: *Tatlı bir tınıyla*; üçüncü şurada: *Soylu baladım*.

Bu noktada bazı kişiler karşı çıkabilir bana: Baladın kendisi benim yazdığım sözlerden oluştuğuna göre, ikinci kişiye yönelttiğim sözlerin kime yöneldiğinin tam anlaşılmadığını ileri sürebilir. Bu yüzden, bu kuşkuyu gidermek ve açıklamak niyetindeyim bu küçümen kitapta; ancak daha ileride, daha büyük kuşkular doğuran bir noktada yapacağım bunu. Burada kuşku duyanlar, ya da bana karşı çıkmak isteyenler böylece anlamış olacaklar nedenini.

XIII- Yukarıda sözünü ettiğim içgörümün ardından, Aşk'ın söylememi buyurduğu sözleri söylemişim ki, bir yığın çelişik düşünce dayanılmaz şekilde savaşıma ve çelmeye başladı beni. Bunlar arasında hayatın dinginliğini en çok tehdit eder görünen dört düşünce vardı. Bunlardan birincisi şuydu: Aşk'ın efendiliği iyidir, çünkü o, ona inanan kişinin ruhunu bayağı şeylerden uzak tutar. Diğeri şuydu: Aşk'ın efendiliği iyi değildir, çünkü ona inanan kişi ne denli inan beslerse ona, o denli ağır ve acı anlar yaşamak zorunda kalır. Diğeri şuydu: Öyle tatlıdır ki Aşk'ın adını duymak, işleyişinin de yalnız tatlı şeylerde bulunuyor olmaması olanaksız bence. "Nomina sunt consequentia rerum"¹⁰ diye yazılmıştır çünkü: Adlar imledikleri şeylerin sonucudur. Dördüncü düşünce şuydu: Aşk'ın, uğrunda seni bunca bunalttığı kadın, yüreği kolayca coşan öteki kadınlara benzemez. Bu düşüncelerin herbiriyle öyle bir çatışma içindeydim ki hangi yoldan yürüyeceğini bilmeyen, gitmek isteyen ama nereye gideceğini kestiremeyen insanlara benziyordum nerdeyse. Bütün bu düşüncelerin birleşeceği, uzlaşabileceği ortak bir yol aramaya kalksam, Acıma'yı çağıracağım, kendimi onun kollarına bırakacağım düşman bir yol oluyordu bu benim için. Bu durumda sürüp giderken işte, bunlar üzerine uyaklı sözler yazma istencini duydum içimde; ve de *Her düşüncem* diye başlayan şu sonneyi yazdım.

10 Adlar şeylerin sonucudur.

Her düşüncem Aşk'ı söyler;
 herbiri değişik ötekinden,
 biri gücünü istetir Aşk'ın,
 öbürü delilik sayar efendiliğini,
 biri tatlılık taşır umutla dolduğumda,
 öbürü sık sık ağlatır beni;
 yalnız acıma dilerken anlaşıp hepsi,
 titreyerek korkuyla yürekteki.
 Bilmem ki hangisini konu etmeli;
 yazmak isterim, bilemem ne demeli:
 Sevdalı bir şaşkınlık sarar böylece beni!
 Ve istersem anlaşıp hepsiyle,
 tek yol kalır çağırarak düşmanımı,
 Hanımım Acıma'yı, savunsun diye beni.

Bu sone dört bölüme ayrılabilir: Birincide bütün düşüncelerimin Aşk'a yöneldiğini söylüyor, açıkça belirtiyorum bunu; ikincide bu düşüncelerin farklı olduğunu söylüyor, bu farklılıkları dile getiriyorum; üçüncüde nerede anlaşıp göründüklerini söylüyorum; dördüncüde Aşk'tan söz etmek istediğimi, ancak hangi düşünceden yola çıkacağımı bilemediğimi, hepsinden söz etmek istediğimde ise düşmanımı, hanımım Acıma'yı çağırarak zorunda kalacağımı söylüyorum; ve de, biraz yermeli bir ton kullanarak "hanımım" diyorum ona. İkinci bölüm burada başlıyor: *herbiri değişik*; üçüncü şurada: *yalnız acıma dilerken*; dördüncü şurada: *Bilmem ki hangisini*.

XIV- Bu çelişik düşünceler savaşının ardından gün oldu, birçok soylu kadının bir araya toplandığı bir yere geldi bu soylular soylusu kadın. Kadınların güzelliklerini gösterdiği o yerde bulunmanın çok hoşuma gideceğini düşünen bir dostum beni de götürmüştü oraya. Neye doğru götürüldüğümünden neredeyse habersiz, ve bir dostunu ölümün eşiğine dek sürüklemiş o kişiye güvenerek, şöyle dedim ona: "Neden geldik bu kadınlara?" "Layık oldukları biçimde onlara hizmet için" diye yanıtladı beni. Aslında, o gün evlenen soylu bir kadına eşlik etmek üzere toplanmışlardı oraya; o şehrin geleneklerine göre damadın kendi evinde verdiği ilk öğle yemeğinde geline eşlik etmeleri gerekiyordu. Dostumun hoşuna gideceğini

düşündüğümünden, onunla birlikte bu kadınların hizmetinde kalmaya karar verdim ben de. Tam bu kararı vermiştim ki göğsümün sol tarafında başlayan ve çok geçmeden tüm bedenime yayılan tansıklı bir titreme duyar gibi oldum. Ve yemek salonunu çevreleyen duvar resmine dayanarak gizlendim hemen; başkalarının titrememi farketmiş olduğu kaygısıyla gözlerimi kaldırdım, kadınlara bakıyordum ki soylular soylusu Beatrice'yi gördüm aralarında. Ve Aşk'ın, kendisini bu kadının bunca yakınında görmekten dolayı kazandığı gücün etkisiyle öyle bitkin düştü ki bütün tinlerim, sadece görme tinleri hayatta kaldı. Aslında onlar da yerlerinden olmuşlardı. Aşk çünkü, onların çok soylu yerlerine yerleşip bu tansıklı kadını seyretmek istiyordu. Evet, öncesine oranla değişmiştim, ancak gene de çok üzüliyordum bu tinciklere; can havliyle yakınıyor, şöyle diyorlardı: "O eğer, yıldırım çarpmışcasına yerimizden etmeseydi bizi, benzerlerimiz gibi biz de yerimizde kalıp bu kadının tansıklı güzelliğini seyredebilirdik". Şunu söylemeliyim ki kadınların çoğu farketmişti bendeki değişikliği, şaşkınlık içindeydi hepsi; aralarında konuşup gülüşerek, bu soylular soylusu ile birolup alay etmeye başladılar benimle. Bu durum karşısında, tüm iyi niyetiyle beni oraya götüren dostum yanıldığını anladı ve elimden tutarak bu kadınların karşısından uzaklaştırdı beni; ve neyim olduğunu sordu. Biraz dinlenip sakinleştikten sonra, ölmüş tinlerim de hayata dönüp yerlerini almışlardı ki şu sözleri söyledim dostuma: "Ötesine, ancak dönülmemek üzere gidilen o bölgesine ayak bastım ben hayatın". Ve ayrılarak yanından gözyaşı odasına döndüm; orada ağlıyor, utanç içinde kendi kendime konuşuyordum: "Bir bilse bu kadın durumumu, benimle alay etmek şöyle dursun çok acırdı halime". Ve sözler yazmayı düşündüm böyle ağlaya ağlaya: Ona yönelerek bendeki bu suret değişikliğinin anlamını açıklayacak, onun bunu bilmediğini, eğer bilse, herkesin acıma duyacağını söyleyecektim. Şans eseri kulağına ulaşır umuduyla yazmak istiyordum bu sözleri. Ve de, *Birolup kadınlarla* diye başlayan şu soneyi yazdım.

Birolup kadınlarla gülersiniz halime,
düşünmeden, ey kadın, neden
tuhaf olurum böyle,
bakarken güzelliğinize.

Bir bilseniz oysa, Acıma böyle
 katı olmazdı bana, her zaman olduğu gibi,
 Aşk çünkü, ne zaman bulsa beni bunca yakın size,
 yüreklenir, ve öyle güçlenir ki,
 indirir darbesini ürkmüş tinlerime,
 ve kimini öldürür, dışarı uğratar kimini,
 böylece yalnız kalır sizi seyretmeye:
 Ve değişirim ben bambaşka bir surete.
 Engel değildir ama duymama iyice o an,
 acıyla sızlandığını tinlerimin kovulan.

Bu soneyi bölümlemiyorum; bölümleme çünkü, bölünen şeyin özünü açıklamak için yapılır; ancak anlam, soneyi önceleyen düzyazı bölümünde açıkça belirtildiğinden bölümlemeyi gerekli görmüyorum. Bu sonenin doğuş nedenini gösteren sözcükler arasında; örneğin, Aşk'ın bütün tinlerimi öldürdüğünü, araçları dışında olsalar da bir tek görme tinlerimin hayatta kaldığını söylediğim yerlerde kuşkulu bazı sözcüklerin bulunduğu doğrudur. Ancak Aşk'a benim kadar inanmayan birinin gözünde bu kuşkuyu çözmek olanaksızdır. Aşk'a benim kadar inananlara gelince, bu sözlerdeki kuşkuyu çözecek şeyin ne olduğu açıktır onların gözünde. İşte bu yüzden bu kuşkuyu benim açmam doğru olmaz; çünkü onu açarken başvuracağım sözler ya boşuna ya da aşırı olacaktır.

XV- Bu tuhaf suret değişikliğinden sonra çok güçlü bir düşünme belirdi içimde; benden pek nadir ayrılıyor, dahası sürekli beni ardılıyor, şöyle konuşuyordu: "Madem alay konusu olacak bir görünüm alıyorsun bu kadının yanında, neden görmeye çalışıyorsun onu? Bu soruyu o sorsa sana, yanıtlamak için bütün yetilerinin özgür olduğunu da varsaysak, nasıl yanıtlardın onu?" Buna alçakgönüllü, bir başka düşünce karşılık veriyor, şöyle diyordu: "Yetilerimi yitirmesem ve de onu yanıtlayabilecek kadar özgür olsam, onun tansıklı güzelliğini imgelediğim an içimde onu görme arzusunun doğduğunu ve bu arzusun, kendisine karşı ayaklanabilecek her şeyi belleğimde öldürüp yok ettiğini, ve geçmişteki acıların bu yüzden onu görme isteğimi engellemediğini söyledim ona". Bu düşüncelerin dürtüsüyle işte, bu ardılama için kendisinden özür dileyeceğim

ve yanındayken bana neler olduğunu açıklayacağım bazı sözler yazmayı düşündüm. Ve de *Karşı koyan ne varsa* diye başlayan şu soneyi yazdım.

Karşı koyan ne varsa an'ımda ölür gider,
gelince görmeye sizi, ey canım güzel,
yakın olduğumda size, duyarım,
Aşk, "Kaç, zor geliyorsa ölmek" der.
Yüreğin rengini gösterir yüz,
baygın, dayanır bulduğu yere;
esrikliğiyle büyük sarsıntının
bağırır sanki taşlar, "Öl, öl" diye.

Günah işler o an beni gören,
avutmazsa şaşkın yüreğimi,
hiç olmazsa gösterip üzüldüğünü,
o acıya, alayın öldürdüğü,
ölü bakışında doğan,
ölmeyi dileyen gözlerimin.

Bu sone iki bölüme ayrılıyor: İlk bölümde o kadının yanına gitmekten kendimi alıkoyamayışımın nedenini söylüyorum; ikincide, yanına gittiğimde bana neler olduğunu söylüyorum; bu bölüm şurada başlıyor: *yakın olduğumda*. İkinci bölüm, beş değişik anlatı uyarınca beş altbölüme ayrılıyor: İlk altbölümde Aşk'ın, usun öğüdüne uyarak bana söylediklerini söylüyorum; ikincide yüzden hareketle yüreğin durumunu açıklıyorum; üçüncüde nasıl tüm güvenimi yitirdiğimi söylüyorum; dördüncüde bana acımayanların günah işlediğini, bu acımanın benim için bir avuntu olabileceğini söylüyorum; son bölümde neden acıma duymaları gerektiğini, bu nedenin gözlerimde beliren acıklı ifade olduğunu, ancak bu ifadenin bu kadının alaylarıyla silinip gittiğini, diyeceğim, başkalarının görülmediğini ve bu kadının bu acımayı duyabilecek kişileri de alaylarına ortak ettiğini söylüyorum. İkinci bölüm şurada başlıyor: *Yüreğin rengini*; üçüncü şurada: *esrikliğiyle*; dördüncü şurada: *Günah işler*; beşinci şurada: *o acıya*.

Bu soneyi yazmamın ardından, durumum üzerine, o sıralar kendimin bile henüz tam kavradığımı sanmadığım dört şey daha

söyleyeceğim başka sözler yazma istenci harekete geçirdi beni. Bunlardan ilki belleğimin, Aşk'ın bana yaptıklarını imgelemek üzere düşgücümü harekete geçirdiği anlarda çok acı çekiyor olmamdı. İkincisi, Aşk'ın, genelde çok ani ve güçlü bir şekilde üzerimde egemenlik kurmasıydı ki bunun sonucunda, bu kadından konuşan düşünce dışında hiçbir düşünce hayatta kalmıyordu içimde. Üçüncüsü, bu Aşk savaşının benimle savaştığı anlarda, bunca soyluluğa yaklaştığımda başıma gelenleri unutup, onu görmenin beni bu savaştan kurtaracağını düşünerek, betim benzim atmış, bu kadına koşuyor olmamdı. Dördüncüsü, böyle bir görüntünün, beni korumak bir yana, o azıcık hayatımı da tümüyle söndürüyor olmasıydı. Bunları anlatmak üzere, *Çoğu kez an'ıma* diye başlayan şu soneyi yazdım.

Çoğu kez an'ıma gelir,
 Aşk'ın sunduğu karanlıklar,
 acımayla dolar, derim
 sık sık: "Heyhat, herkes böyle mi yaşar?";
 öyle ani ardılar ki beni Aşk,
 nerdeyse terkeder beni hayat:
 İçimde yalnız bir tin yaşar,
 yaşar, çünkü konuşur sizden.
 Gayrete gelirim sonra, kendime yardımdır niyetim;
 ve böyle solgun, yitirmiş tüm gücümü,
 iyileşmeyi umarak görmeye gelirim sizi,
 ve kaldırsam gözlerimi bakmak için,
 yüreğimde bir titreme başlar,
 damardan dışarı uğratar ruhu.

İçinde anlatılan dört şeye göre dört bölüme ayrılıyor bu sone; ancak yukarıda yeterince açıklandığından, yalnızca başlangıç noktalarını belirterek bölümleri göstermekle yetineceğim. İkinci bölüm şurada başlıyor: *öyle ani ardılar*; üçüncü şurada: *Gayrete gelirim*; dördüncü şurada: *ve kaldırsam*.

XVII- Neredeyse tümüyle benim durumumu anlattıklarından bu kadına yöneldiğim bu üç soneyi yazdıktan sonra, kendimi yete-

rince açığa vurduğumu ve susmanın, artık yazmamanın doğru olacağını düşünmememe karşın, doğrudan ona yönelmekten kaçınmakla birlikte eskisine oranla yeni ve daha soylu bir konuyu ele alma durumunda kaldım. Bu yeni konunun doğuş nedenini duymak kulağa hoş geleceğinden elimden geldiğince kısa, anlatacağım onu.

XVIII- Halimi gören birçok kişi yüreğimin gizini de anlamış olduğundan, eğlenmek üzere biraraya toplanmış bir grup kadın da iyi biliyordu yüreğimi; herbiri çünkü, yaşadığım bozgunların çoğuna tanık olmuştu; talih sürüklemişçesine yanlarından geçiyordum ki bu soylu kadınlardan biri seslendi bana. Çok hoşsohbet biriydi bana seslenen kadın: Önlere gelip de soylular soylusu kadınının aralarında olmadığını görünce güven içinde selamladım onları ve ne istediklerini sordum. Hayli kalabalıktilar, bazıları kendi aralarında gülüşüyordu, ötekiler birşeyler söylememi bekleyerek yüzüme bakıyorlardı, bir başka grup kendi arasında konuşuyordu. Bunlardan biri gözlerini benden yana çevirdi ve bana adımla seslenerek şöyle dedi: “Yanında olmaya dayanamadığına göre, bu kadını sevmeye amacın nedir? Söyle bize, böyle bir aşkın amacı yepyeni olmalı çünkü”. Bu sözler üzerine, yalnız o da değil, bütün kadınlar yanıt bekleyerek yüzüme bakmaya başladı. Şöyle dedim onlara: “Hanımlar, aşkımın tek amacı vardı, o da, belki sizin de tanıdığınız bu kadının selamı; tüm mutluluğum o selamdaydı, bütün arzularımın amacıydı o selam; onu benden esirgemeyi dileyeli beri o, efendim Aşk kerem eyledi ve benden esirgenemeyecek bir şeye taşıdı tüm mutluluğumu”. Bunun üzerine gene aralarında konuşmaya başladı kadınlar; ve nasıl suyun, güzelim karla karışıp düştüğünü görürüz bazen, onların sözleri de inlemelerle karışarak çıkıyormuş da ben bunu duyuyormuşum gibi geldi. Bir süre böyle aralarında konuştular ve sonra, daha önce benimle konuşmuş olan kadın şu sözleri söyledi: “Yalvarınız söyle nerede bu senin mutluluğun”. Şöyle yanıtladım onu: “Kadınımı öven o sözlerde”. Bunun üzerine, o konuşan kadın yanıtladı gene beni: “Doğruyu söylüyor olsan durumunu tanımlamak için söylediğin sözleri başka bir niyetle kullanırdın”. Bu sözler üzerinde düşünerek, nerdeyse utanç içinde ayrıldım yanlarından; şöyle konuşuyordum kendi kendime: “Madem kadınımı öven o sözlerde bunca mutluluk var, neden başka oldu ki sözüm?”

Ve böylece, bundan sonra yalnız bu kadının övgüsünü konu etmeye karar verdim sözlerime. Ancak, bu karar üzerine derinlemesine düşündüğümde sığamın çok üzerinde bir konuya soyunuyormuşum gibi geldi; öyle ki bir türlü cesaret edemiyordum başlamaya; ve böyle, yazmak isteğiyle başlama korkusu arasında kaldım birkaç gün.

XIX- Bunu izleyen günlerden birinde, dupduru bir nehir boyunca uzanan yolda yürüyordum, güçlü bir yazma istenci duydum içimde, ve tutturacağım biçim üzerinde kafa yormaya başladım; ve kadınlara; her kadına da değil, dişi olmanın ötesinde soylu olan kadınlara ikinci kişiden konuşmadan ondan söz etmemin uygun olmayacağını düşündüm. Şunu söylemeliyim ki o an dilim, kendiliğinden devinircesine konuştu, ve şöyle dedi: *Ey kadınlar, kavrayan aşkı*. Lirliğimin girişi için ele almayı düşünerek, büyük bir keyifle an'ıma yerleştirdim bu sözleri; ardından da, yukarıda adı geçen şehre döner dönmez, birkaç gün düşünüp, aşağıdaki bölümlemede görüldüğü biçimde düzenlenmiş bir *canzone* 'ye başladım bu girişle. Şöyle başlıyor *canzone*: *Ey kadınlar*.

Ey kadınlar, kavrayan aşkı,
söyleşmek isterim sizinle kadınımdan,
bilirim, yetmez sözlerim övgüsüne,
niyetim konuşmak, içimi dökmek size.
Düşünürken güzelliğini onun,
öyle tatlı duyurur ki Aşk kendini içimde,
yitirmesem gücümü o an,
herkes âşık olur yalnız sözlerimle.
İstemem konuşmak ondan yüce biçimde,
yenilme korkusu var o yüceliğe;
bu yüzden soyluluğundan sözedeceğim yalnız,
yüceliği karşısında büyük sadelikle,
sevdalı kadınlar ve kızlar, yalnız size;
konuşmak olmaz ondan sıradan kişilerle.

Tanrısal bilgiyle yakarır melek:

“Efendimiz, dünyada
edimsel bir tansık var, burada,
yukarıda balkıyan bir ruhta yaşar”.

Sema ki, onsuzluk
 tek kusuru, efendisinden onu ister,
 o gelsin diye kerem diler erenler.
 Yalnız Acıma savunur davamızı,
 Tanrı'dır onda konuşan çünkü, bilir kastedilen kadını,
 ve şöyle der: "Ey seçkin kullar, şimdilik bekleyin sabırla,
 kalsın umudunuz dilediğimce,
 birinin onu yitirmeyi beklediği dünyada,
 o biri ki cehennemde: "Ey kargışlı ruhlar,
 mutluların umudunu gördüm" diyecek sonra.

Bunca isteniyorsa kadını en yüce gökte:
 Anlatmak isterim erdemini sizlere.
 Soylu görünmek isteyen kadın,
 onunla gitmeli, çünkü yürüdüğü yerde onun,
 buz salar Aşk kaba yüreklere,
 donup kalır onlarda, ölür her düşünce;
 dayanan oysa durup seyretmeye,
 ya soylu olur, ya yazgılıdır ölmeye.
 Bulunca birini oysa, değerli kendisini görmeye,
 onun gücünü duyar kişi yüreğinde,
 sunduğu esenlikle ona,
 yalınlaşır, unuttur her kırgınlığı.
 Dahası, öyle boğmuş ki bağışa onu Tanrı,
 ondan konuşanın kötü gelmez sonu.

Aşk: "Nasıl böyle bezeli ve saf
 olabilir ölümlü varlık?" der.
 Tekrar bakar sonra, ve onar kendi kendine:
 Yeni bir şey yapmaktır Tanrı'nın niyeti onunla.
 İnciyi andırır rengi, nasıl olmalı kadın,
 öyle, ne fazla ne eksik, kıvamında:
 Erkinde doğanın iyi ne var, hepsi tümüyle onda;
 güzellik nedir, kanıtı varlığında.
 Gözlerinden, oynatınca onları,
 alev alev aşk tinleri fırlar,
 ve yaralar gözlerini bakanların o an,
 deler geçer, yüreği vurana kadar:
 Resmini görürsünüz yüzünde Aşk'ın,
 kimse uzun bakamaz o yüzde ona.

Ey şarkım, bilirim salınca seni,
 konuşmaya gideceksin kadınlarla.
 Madem ben büyüttüm seni
 genç, uysal, Aşk'ın kızı gibi,
 öğüdüm şu: Nereye varırsan var, şöyle de yalvararak:
 "Yolu gösterin bana, giderim çünkü
 övgüsüyle bezendiğim kadına".
 Boşa çıksın istemezsen gidişin,
 sakın kalma kaba insanın yanında:
 Elinden geldiğince açık olmaya çalış,
 yalnız soylu erkeğe ve kadına,
 onlar götürür seni çünkü kısa yoldan oraya.
 Orada Aşk'ı bulacaksın ve yanında kadınımı;
 yapman gereken bu; beni Aşk'a ısmarla,

İyi anlaşılması için yukarıdaki şeylere oranla daha titizlikle bölümleyeceğim bu *canzone*'yi. Bu yüzden, önce üç bölüme ayırıyorum: İlk bölüm, sonraki dizelere bir giriş özelliğini taşıyor; ikincisi işlenen konu; üçüncü ise, önceki sözlerin hizmetinde bir bölüm sanki. İkinci bölüm şurada başlıyor: *Tanrısal bilgiyle*; üçüncü şurada: *Ey şarkım, bilirim*. İlk bölüm dört altbölüme ayrılıyor: Birinci altbölümde, kiminle ve neden kadınımdan söyleşmek istediğimi; ikincide, onun gücünü düşündüğümde duyar gibi olduğum şeyleri, ve cesaretim kırılmıyor olsa bunları nasıl söyledim kendisine, bunu söylüyorum; üçüncüde, cesaretsizlik beni engellemiyor olsa nasıl sözedirim ondan, bunu söylüyorum; dördüncüde, ondan söz etmek istediğim kişilerin kim olduğunu yineleyerek bunu onlara söylememin nedenini söylüyorum. İkinci bölüm şurada başlıyor: *Düşünürken güzelliğini*; üçüncü şurada: *İstemem konuşmak*; dördüncü: *sevdalı kadınlar ve kızlar*. Ardından, *Tanrısal bilgiyle* dediğimde, bu kadını konu etmeye başlıyorum. Bu bölüm de kendi içinde ikiye ayrılıyor: Birinci altbölümde, göklerde onunla ilgili bilinen şeyleri söylüyorum; ikincide, *Bunca isteniyorsa kadınım* dediğim noktada, yerde onunla ilgili bilinen şeyleri söylüyorum. Bu ikinci bölüm de ikiye ayrılıyor; birinci altbölümde ruhundan yayılan edimsel güçleri anlatarak ruhunun soyluluğu açısından sözediyorum ondan; ikincide, *Aşk:* "Nasıl böyle dediğim noktada, güzelliklerini anlatıyor, gövde-

sinin soyluluğu açısından sözediyorum ondan. Bu ikinci bölüm de kendi içinde ikiye ayrılıyor: İlk altbölümde tüm varlığıyla ilgili bazı güzelliklerini söylüyorum; ikincide, *Gözlerinden*, dediğim noktada, varlığının belirli bir noktasıyla ilgili bazı güzelliklerini söylüyorum. Bu ikinci bölüm de ikiye ayrılıyor, şöyle: Birincide, aşkın başlangıcı olan gözlerden, ikincide aşk'ın sonucu olan ağızdan söz ediyorum. Ve burada, kirli düşüncelerin doğmasını önlemek amacıyla, daha önce, kadınının ağzının işleyişi olan o selamın, onu benden esirgezmezden önce, bütün arzularımın varış noktası olduğunu söylediğim bölümü anımsamasını istiyorum okurdan. Ardından, *Ey şarkım, bilirim* dediğimde, diğerlerinin hizmetinde olan bir *stanza* daha ekliyorum, ve *canzone*'den istediğim şeyi söylüyorum. Bu son bölüm kolayca anlaşıldığından bölümlemeye girişmiyorum. Aslında şunu söylemeliyim ki bu *canzone*'nin anlamını iyice açıklamak için daha titiz bir bölümlemeye başvurmak gerekebilirdi; ancak bütün bu bölümlemelerden sonra gene de anlamayacak biri çıkarsa onu, varsın anlamasın; hiç üzmez beni bu. Yapılan bu bölümlemeler nedeniyle, olur da çok sayıda kişinin kulağına ulaşırsa, onu gereğinden çok kişiye açmış olmaktan korkuyorum zaten.

XX- Bu *canzone*'nin epeyce yayılmasından sonra onu duyan bir dostum, belki de duyduğu bu sözler üzerine bana hakkettiğimin çok üstünde bir değer vererek Aşk'ın ne olduğunu kendisine söylemem konusunda benden ricada bulunma istencini duydu içinde. Bunun üzerine ben, işlemiş olduğum konunun ardından gene Aşk'tan söz etmenin güzel olacağına, ve dostumun da bu hizmete degeceğine inanarak gene Aşk'ı konu edeceğim sözler yazmayı düşündüm; ve de, *Bütündür Aşk ile* diye başlayan şu sonayı yazdım.

Bütündür Aşk ile soylu yürek,
bilgenin dediği gibi şiirinde,
öyle ki yoksa biri yaşayamaz öteki,
ustan yoksun ussal bir ruh gibi.
Doğa yapar onları hazır olduğunda aşka,
Aşk efendidir yürekse onun evi,
uyur ve dinlenir orada,
bazen kısa bazen uzun süre.

Güzellik belirir bilge kadında sonra,
 öyle hoşlanır ki gözler, yürekte
 bir arzu doğar o hoş şeye;
 ve öyle uzun kalır orada bazen,
 uyandırır Aşk tinini.
 Kadında da bunu yapar erkeğin değerlisi.

Bu sone iki bölüme ayrılıyor: İlk bölümde, gizil durumuyla söz ediyorum Aşk'tan; ikincide gizillikten edime dönüşmesinden söz ediyorum. İkinci bölüm şurada başlıyor: *Güzellik belirir*. İlk bölüm ikiye ayrılıyor: Birinci altbölümde bu gizilgücün hangi özned bulunduğunu söylüyorum; ikincide bu özne ve gizilgücün nasıl somutlaştığını, ve biçim ile özdek gibi, birbirlerine bağımlı olduğunu söylüyorum. İkinci bölüm şurada başlıyor: *Doğa yapar onları*. Ardından, *Güzellik belirir* dediğimde, bu gizilgücün nasıl edime dönüştüğünü söylüyorum; ve, *Kadında da* dediğim noktada önce erkekte nasıl dönüştüğünü, sonra kadında nasıl dönüştüğünü söylüyorum.

XXI- Yukarıdaki dizelerde Aşk'ı işledikten sonra, o kadının aracılığı ile Aşk'ın nasıl uyandığını, ve de yalnız uyuduğu o yerde uyanmakla kalmayıp, o kadının tansıklı işleyişiyle, gizil olmadığı yerde de nasıl devindiğini göstereceğim, ve bu çok soylu kadının övgüsü olacak başka sözler yazma isteğinin istencesini duydum içimde. Ve de, *Aşk'ı taşır kadınım* diye başlayan şu soneyi yazdım.

Aşk'ı taşır kadınım gözlerinde,
 soylu kılar bu yüzden baktığını;
 nereden geçse erkekler ona döner,
 titrer selamıyla yürekler,
 öyle ki, yüzünü eğer kişi, solar gider,
 ve inler o an kusuruna esefle:
 Duramaz onun önünde kibir ve öfke.
 Elverin kadınlar, onurlandırayım onu.
 Bir tatlılık doğar ve düşünce, alçakgönüllü,
 konuştuğunu duyanın yüreğine,
 bu yüzden onu ilk gören değimlidir övgüye.

Nasıldır hafifçe gülümserken,
ne söze gelir ne akılda kalır,
öyle bir tansık, yeni ve soylu işte.

Bu sonenin üç bölümü var: Birinci bölümde gözlerinin o büyük soyluluğuyla bu kadının bu gizilgücü nasıl edime dönüştürdüğünü söylüyorum; üçüncüde ise aynı şeyi ağzının o büyük soyluluğuyla yaptığını söylüyorum. Bu iki bölüm arasında bir bölümcük var; bir önceki ve bir sonraki bölümlerden yardım istiyor sanki, ve şurada başlıyor: *Elverin kadınlar*. Üçüncü bölüm ise şurada başlıyor: *Bir tatlılık*. İlk bölüm üçe ayrılıyor; ilk altbölümde, edimsel olmadığı yerde Aşk'ı edimsel kıldığını söylemek için, gördüğü her şeyi erdemli gücüyle nasıl soylu kıldığını söylüyorum; ikincide, onu gören herkesin yüreğinde Aşk'ı nasıl edime dönüştürdüğünü söylüyorum; üçüncüde, onların yüreklerinde, daha sonraki erdemli ve güçlü işleyişini söylüyorum. İkinci altbölüm şurada başlıyor: *nereden geçse*; üçüncü şurada: *titrer selamıyla*. Ardından, *Elverin kadınlar*, dediğimde, kadınlara, onu onurlandırmam için bana yardım etmelerini rica ederek, sözümü yöneltmek niyetinde olduğum kişileri açıklıyorum. Ardından, *Bir tatlılık* dediğimde, biri o tatlılar tatlısı konuşması, diğeri o tansıklı gülüşü olmak üzere, ağzının iki edimine dayanarak birinci bölümde söylediğim şeyi yineliyorum; bu gülüşün insanların yüreğindeki işleyişinden sözetmiyorum, çünkü ne o gülüşü, ne de işleyişini anımsayabilir bellek.

XXII- Bunların üzerinden öyle fazla gün geçmemişt ki, kendisini de ölümden esirgemeyen yüce efendimizin arzusuyla, kişiliğinde bunca tansığın görüldüğü bu soylular soylusu Beatrice'nin babası olmuş kişi bu hayattan ayrılarak bengi mutluluğa göçtü gerçekten. Bu gidişin, gidenin dostu olup da geride kalmışlara çok acı verdiğini; ve hiçbir şeyin, iyi bir babayla iyi bir oğul, ya da iyi bir oğulla iyi bir baba arasındaki yakın dostluğa benzemediğini; ve de bu kadının, iyiliğin en üst derecesinde yer aldığını; ve babasının da, birçok kişinin inandığı gibi, gerçekten çok iyi bir insan olduğunu düşünecek olursak, bu kadının ne acı bir kedere boğulduğu ortadaydı. Ve de, yukarıda adı geçen şehirde, böyle hazin olaylarda kadınların kadınlarla, erkeklerin erkeklerle bir araya gelmesi âdet

olduğundan, birçok kadın Beatrice'nin acınacak biçimde ağladığı tarafa toplanmıştı: Kadınların onun evinden dönüşüne bakıyordum ki, bu soylular soylusu hakkında konuştuklarını, onun nasıl yakındığından sözettiklerini duydum; bu sözler arasında şöyle dediklerini duyuyordum: "Öyle ağlıyor ki, kim baksa mutlaka ölür duyduğu acımayla". Böyle konuşarak geçti kadınlar; ve ben, öyle üzgün kalakaldım olduğum yerde; aradabir birkaç damla gözyaşı ıslatıyordu yüzümü, bu yüzden sık sık gözlerimi örtüyordum ellerimle; o evden çıkan kadınların çoğunun geçtiği yerde, onunla ilgili birkaç şey daha duyarım diye beklemiyor olsam, gözyaşlarım akmaya başlar başlamaz saklanırdım. Oysa bir süre daha kaldım orada; aralarında konuşarak yürüyen bir sürü kadın daha geçti yanımdan, şöyle diyorlardı: "Bu kadının acıklı konuşmasını duymuş kim mutlu olabilir ki artık aramızda?" Onların ardından başka kadınlar geçti, şöyle diyorlardı bana doğru gelirken: "Şurada ağlayan adam var ya, bizim gördüğümüz şeyi görmüş sanki, ne fazla ne eksik". Başka şeyler de söylüyorlardı hakkımda: "Şuna bak, ne hale gelmiş, insanlıktan çıkmış nerdeyse!" İşte böyle, onun ve benim hakkımda bunları konuşa konuşa geçip gitti kadınlar. Daha sonra üzerinde düşündüğümde, yazma nedenimin geçerliliğini de gözönüne alarak, bu kadınlardan duyduğum şeyleri içeren uyaklı sözler yazmaya karar verdim; yeri düşmüş olsaydı onlara seve seve bazı sorular sormuş olacağımdan, sanki ben sormuşum da onlar yanıtlamış gibi derledim elimdeki gereci. Ve iki sone yazdım; ilk sonede, sormuş olmayı istediğim soruları soruyorum; ikincide, onlar konuşurken duyduğum şeyleri sanki onların yanıtlarıymış gibi ele alıyor, bu yanıtları söylüyorum. İlk sone: *Sizler ki hüznün var yüzünüzde*, ikinci sone: *Sen değil misin o kadından konuşan*, diye başlıyor.

Sizler ki hüznün var yüzünüzde,
 yere eğik gözleriniz, acınızı göstererek,
 nereden gelirsiniz, renginiz
 acımanın rengine dönmüş böyle?
 Gördünüz mü bizim soylu kadını,
 Aşk yaşlarla ıslatırken yüzünü?
 Söyleyin kadınlar, yüreğim söylüyor zaten,
 nereden geldiğiniz belli soylu halinizden.

Acılı evden geldiğinize göre,
 lutfedip benimle kalın biraz,
 nedir hali söyleyin saklamadan.
 Görürüm, ağlamış gözleriniz,
 görürüm, öyle perişan dönüşünüz var ki,
 yüreğim titrer bunu görmekle bile.

Bu sone iki bölüme ayrılıyor: Birinci bölümde bu kadınlara sesleniyorum, ve daha bir soyluluk kazanmış olarak döndüklerine bakılırsa, o kadından geldiklerini düşündüğümü söyleyerek, ondan gelip gelmediklerini soruyorum; ikincide, bana ondan sözetmelerini rica ediyorum. İkinci bölüm şurada başlıyor: *Acılı evden*.

Daha önce belirttiğimiz gibi, diğer sone izliyor hemen ardından.

Sen değil misin o kadından konuşan,
 sık sık söyleşerek yalnız bizle?
 Sesinden ona benzersin hayli,
 yüzünden oysa bambaşka biri.
 Neden ağlarsın böyle içten,
 üzersin seni görenleri?
 Ağlarken mi gördün onu, gizlemek
 zor geliyor anlığın kederini?
 Bırak ağlayalım biz ve gidelim hüznülü,
 (günahkârdır avutan hüznümüzü),
 ağlarken konuştuğunu duyduk çünkü.
 Öyle belirgindi ki yüzünde acı,
 kim bakmak istese ona,
 ağlarken o karşısında ölürdü.

Bu sone, adına yanıt verdiğim kadınların dört ayrı konuşma biçimine göre, dört bölümden oluşuyor; ancak hepsi yukarıda açıklandığından bölümlerin ayrı ayrı özlerini vermeyi düşünmüyorum, yalnızca belirtmekle yetineceğim onları. İkinci bölüm şurada: *Neden ağlarsın*; üçüncü şurada: *Bırak ağlayalım*; dördüncü bölüm ise şurada başlıyor: *Öyle belirgindi*.

XXIII- Bunun üzerinden birkaç gün geçmişti ki, beni dokuz gün boyunca şiddetli ağrılarla kıvrandıran sancılı bir hastalık başgösterdi gövdemin bir yerinde; öyle bitkin düştüm ki sonunda, kımıldayamayan insanlar gibi yatmak zorunda kaldım. Şunu söyleyeyim, dokuzuncu günde dayanılmaz ağrılar duyuyordum ki, kadınımla ilgili bir düşünce doğdu içimde. Bir süre onu düşündükten sonra, düşkün hayatımı düşünmeye daldım yeniden; ve, sağlıklı da olsa ömrün ne geçici olduğunu farkederek, bunca zavallılık karşısında kendi kendime ağlamaya başladım. Şiddetle inliyor, şöyle diyordum içimden: “Bir gün gelecek, soylular soylusu Beatrice de ölecek”. Öyle güçlü bir cinnete sürüklendim ki bu düşünce karşısında, gözlerimi yumdum ve sayıklayan insanlar gibi çırpınarak imgelemeye başladım: Düşgücümün yarattığı sanrının başında saçıbaşı darmadağın kadın yüzleri göründü bana, şöyle diyorlardı: “Sen de öleceksin”; ve sonra, bu kadınların hemen ardından başkalaşmış, bakılamayacak kadar korkunç başka yüzler gördüm, şöyle diyorlardı: “Ölüsün sen”. Düşlemim başıboş dolaşmaya başladı ve nerede olduğumu bilmediğim bir yere geldim. Saçıbaşı darmadağın kadınların, derin bir üzüntüyle ağlaya ağlaya sokaklarda yürüdüğünü görüyordum sanki; güneş kararıyor gibiydi; öyle ki, ağladıklarını düşündüren bir renge bürünüyordu yıldızlar; kuşlar havada ölüp yere düşüyorlar, müthiş depremler oluyordu sanki. Bu düşlem karşısında şaşkın, ve büyük korku içinde bir dostumun bana gelip şöyle dediğini imgeledim: “Duymadın mı? senin o tansıklı kadının ayrıldı bu hayattan”. Büyük acıyla ağlamaya başladım bu sözler üzerine; yalnız imgelemimde ağlamıyordum, gözlerim ağlıyor, gerçek yaşlarla ıslanıyorlardı. Göge baktığımı imgeliyordum ve bir sürü meleğin yukarı döndüğünü görüyordum sanki, önlerinde bembeyaz bir bulutçuk vardı. Melekler mutluluk içinde şarkı söylüyor gibiydi, şarkılarının sözleri şöyleydi sanıyorum: *Osanna in excelsis*,¹¹ başka birşey duyduğumu sanmıyorum. O an, bunca aşkla dolu yüreğim şöyle diyordu sanki: “Doğru, cansız yatıyor kadınıımız”. Bunun üzerine, o soylular soylusu ve mutlu ruhun bir zamanlar içinde bulunduğu bedeni görmeye gidiyorum gibi geldi; ve öyle güçlüydü ki bu yalan düşlem, bu kadını ölü gösterdi bana: Kadınlar üzerini, bir

11 Kerem eyle en yücelerde bize.

tülle başını örtüyordu sanki; öyle yalın, öyle alçakgönüllü bir ifade vardı ki yüzünde, şöyle diyor gibiydi: “O huzur kaynağını görüyorum ben”. Onu görmek öyle bir alçakgönüllülükle doldurmuştu ki beni bu imgelemde, Ölüm’e sesleniyor, şöyle diyordum: “Tatlılar tatlısı Ölüm, bana gel, haşın davranma bana; öyle bir yerde bulundun ki, soylu olmalısın sen de! Haydi gel bana, çok istiyorum çünkü seni; bak, şimdiden rengini taşıyorum senin”. Ölünün gövdesi üzerinde yapılması âdet olmuş bütün o hüznü işlerin bitmesini izledikten sonra odama dönüyordum, ve göğe bakıyordum orada sanki; öyle güçlüydü ki imgelemim, gerçekten konuşmaya başladım ağlayarak: “Ey güzeller güzeli ruh, nasıl da mutludur seni gören!” Acı dolu bir hıçkırıkla bu sözleri söyleyip bana gelmesi için Ölüm’e sesleniyordum ki, yatağımın yanında duran gencecik, soylu bir kadın, ağlamamın ve sözlerimin yalnızca hastalığın verdiği ağrılardan kaynaklandığını düşünerek, büyük korku içinde ağlamaya başladı. Onun ağladığını görüp de benim ağladığımı farkedenden odadaki diğer kadınlar bana doğru koştular. Çok yakın kanbağıyla bana bağlı bu kadını uzaklaştırdılar yanımdan, ve düş gördüğümü düşünerek uyandırmak üzere iyice yaklaştılar bana; “Uyuma artık”, “Geçti artık, korkma”, diyorlardı. Böyle konuşurken onlar, tam “Ey Beatrice, kutsasın seni Tanrı” demek üzereydim, ve de “Ey Beatrice” demiştim ki yarıda kesildi bu güçlü düşlem; gözlerimi açtım onların sarsmasıyla ve aldandığımı gördüm. Bu adı söylemiş olmama karşın, hıçkırıkların etkisiyle öyle kısılmıştı ki sesim, sanırım ne dediğimi anlayamadı kadınlar; çok utanmakla birlikte, Aşk’ın uyarısıyla onlara döndüm. Yüzümü görür görmez, şöyle demeye başladı hepsi: “Ölü gibi görünüyor”. Aralarında konuşuyorlardı: “Avutmaya çalışalım onu”; nitekim beni avutmak için birçok sözler söylüyor, neden korktuğumu soruyorlardı ara ara. Biraz sakinleştikten ve bu imgelemin bir yanılgı olduğunu anladıktan sonra yanıtladım onları: “Başıma geleni anlatacağım size”. Ve de, bu soylular soylusunun adına hiç değinmeden, baştan sona anlattım onlara gördüğüm şeyi. Ardından da, tamamen iyileştikten sonra, duymanın hoş olacağını düşünerek, gördüklerim üzerine sözler yazmaya karar verdim; ve de aşağıdaki bölümlenimin gösterdiği biçimde düzenlenmiş bu *canzone*’yi yazdım: *Acımalı, gencecik bir kadın*.

Acımalı, gencecik bir kadın,
soyluluğuyla kuşanmış insanların,
sık sık Ölüm'ü çağırırken ben yanımdaydı,
görünce bun dolu gözlerimi,
duyunca asılsız sözlerimi,
birden korkup ağlamaya başladı.
Görünce öbür kadınlar benimle ağlayanı,
farkettiler benim de ağladığımı,
ve alarak yanımdan onu,
yaklaştılar uyandırmak üzere.
Kimi "Uyan" diyordu,
kimi "Neden korkarsın böyle?".
Bıraktım o an bu tuhaf düşlemi,
seslenerek kadınının adını.

Öyle kederliydi ki sesim
ve kısık, ağlamanın bunluğuyla,
bir ben duydum yüreğimde o adı;
ve tüm utancıma karşın,
apaçık görünen yüzümde,
onlara döndürdü beni Aşk.
Öyle bir rengi vardı yüzümün,
ölümden sözettirdi herkese:
"Haydi, avutalım şunu", diye yalvarıyordu
alçakgönüllülükle biri ötekine:
Ve sık sık diyorlardı:
"Ne gördün de yitirdin gücünü böyle?"
Biraz yatışınca,
şöyle dedim: "Kadınlar, anlatayım size.

Düşünürken narin hayatım üzerine
ve görünce nasıl kısa süresi,
Evinde ağladı Aşk, yüreğimde;
öyle yitmişlik duydu ki ruhum,
inleyerek konuştu düşüncemde:
- Kadının da ölecek, kaçınılmaz birşey bu.-
Öyle yitirdim ki kendimi o an,
yumdum korkuyla ağır gözlerimi,
tinlerim öyle bitkindi ki,

başiboş gidiyordu hepsi;
 ve imgeledim sonra,
 bilgi ve gerçeğin dışında,
 kederli kadın yüzleri gördüm sanki,
 - Öleceksin, öleceksin- diyorlardı sürekli.

Çok korkunç şeyler gördüm sonra,
 girdiğim o yalancı sanrıda;
 bir yerdeydim, bilmiyordum neresi,
 kadınlar gördüm yürüyen saçbaş darmadağın:
 Kimi ağlıyor, sızlıyordu kimi,
 fırlıyordu hüznün yaydan, kor bir ok gibi.
 Gördüm sanki sonra, ağır ağır
 karardığını güneşin; yıldızlar belirdiler,
 ağladı güneş onlarla birlikte;
 uçan kuşlar düştüler bir bir,
 sarsıldı yer büyük gürültüyle;
 bir adam belirdi solgun, bitkin,
 ve şöyle dedi: - Nasıl? Duymadın mı haberi?
 Güzelim kadının öldü senin.-

Yukarı kaldırıncı yaşlı gözlerimi,
 melekler gördüm,
 göğe dönen, man yağmuru gibi,
 önlerinde bir bulutçuk vardı,
 bağırıyordu ardından hepsi: *Kerem eyle bize;*
 başka birşey deseler, onu da söyledim size.
 -Artık gizlemeyeceğim senden- diyordu Aşk;
 -gel gör kadının, ölmüş yatıyor işte-.
 Ve bu yalancı sanrı
 ölü gösterdi bana kadınıma;
 ve iyice seçince onu,
 gördüm; üstünü örtüyordu kadınlar tülle;
 gerçek alçakgönüllülük onunlaydı,
 - Dinginim. - diyordu sanki.

Öyle alçakgönüllü kıldı ki acımda beni,
 görmek bu alçakgönüllülüğü onda,
 "Ey Ölüm, çok tatlı düşünürüm seni- dedim,
 - soylu da olmalısın artık,

madem bulundun kadınının bağrında,
 gaddar olma, dahası acı bana.
 Bak öyle istiyorum ki katılmayı
 senin olanlara, sana benziyorum tüm varlığımla.
 Gel, yürek yalvarıyor çünkü sana.-
 Ayrıldım oradan sonra, bitince hazin işler;
 ve tek başıma kalınca,
 yukarı bakarak krallığa,
 - Ey güzel ruh, mutludur seni gören!-
 diyordum ki, sağolun, siz seslendiniz bana”.

Bu sonenin iki bölümü var: Birinci bölümde, belirsiz bir kişiyle konuşarak bazı kadınların yalan bir düşlemden beni uyandırdığını, ve bu düşlemi onlara anlatmaya nasıl söz verdiğimi söylüyorum; ikincide bunu onlara nasıl anlattığımı söylüyorum. İkinci bölüm şurada başlıyor: *Düşünürken*. İlk bölüm ikiye ayrılıyor: Birinci alt-bölümde, kendime gelmezden önce bazı kadınların, özellikle de içlerinden birinin, bu düşlem karşısında ne söyleyip ne yaptığını söylüyorum; ikincide, ben sayıklamayı kestikten sonra bu kadınların ne dediğini söylüyorum; bu bölüm ise şurada başlıyor: *Öyle kederliydi ki*. Ardından, *Düşünürken* dediğimde, onlara bu imgelemi nasıl söylediğimi söylüyorum. Ve üç bölüm kuruyorum bunun çevresinde: Birincide, bu imgelemi sırasıyla söylüyorum; ikincide, bana seslendikleri saati söyleyerek, üstü kapalı bir şekilde teşekkür ediyorum onlara; bu bölüm şurada başlıyor: *diyordum ki, sağolun*.

XXIV- Bu yalan imgelemin ardından, öyle oldu ki, bir gün bir yere çekilmiş dalgın oturuyordum, bu kadının yakınındaymışım gibi yüreğimde bir depremin başlamakta olduğunu hissettim. İşte o an, Aşk'ın imgelemi ulaştı bana; kadınının bulunduğu taraftan geldiğini görür gibiydim, ve sanırım yüreğimin içinde, şöyle dedi mutlulukla: “Benim olduğun gün için Tanrı'ya şükret, yapmalısın bunu”. Gerçekten de öyle neşeyle dolar gibi oldu ki yüreğim, bu yeni durumuyla benim yüreğim değildi sanki. Ve yüreğin, Aşk'ın dilinde bana söylediği bu sözlerin üzerinden çok geçmemişti ki, güzelliğiyle ünlü, daha önce bu en iyi dostumun kadını olmuş, soylu bir kadının bana doğru gelmekte olduğunu gördüm. Kadının adı

Giovanna idi, söylentiye bakılırsa güzelliğinden ötürü Primavera¹² adını takmışlardı ona; ve herkes bu adla çağırırdı onu. Arkasına baktığımda, tansıklı Beatrice'nin geldiğini gördüm. İki kadın da ardarda öyle geçip gittiler yanımdan ve Aşk, yüreğimde konuştu sanki, ve sanırım şöyle dedi: "O ilk gelen kadına Primavera denmesinin tek nedeni bugünkü bu gelişidir; çünkü bu adı koyan kişiyi, ona, kulunun gördüğü imgelemiden sonra Beatrice'nin ilk görüneceği günde ilk gelecek olan anlamında Primavera adını koyması için ben yönlendirdim. Ancak, gerçek adı üzerine düşündüğünde de göreceksin ki o da 'ilk gelecek' anlamını taşıyor; Giovanna çünkü, 'Ego vox clamantis in deserto: parate viam Domini'¹³ diyerek hakiki ışığı önceleyen Giovanni'den gelir" Ve ardından, şu sözleri söyledi yanılmıyorsam: "İnce düşünen biri, aramızdaki büyük benzerlik nedeniyle Beatrice'ye Aşk da denebileceğini görecektir" Daha sonra, bu sözler üzerine tekrar düşündüğümde, yüreğinin bugün hâlâ bu soylu Primavera'nın güzelliğine hayran olduğuna inandığım yakın dostuma (susulması gerekli görünen bazı sözlerde suskun kalarak) uyaklı birşey yazmaya karar verdim; ve, *Uyandığımı duydum* diye başlayan şu soneyi yazdım.

Uyandığımı duydum yüreğimde
 uyuyan bir aşk tininin:
 Ve gördüm sonra uzaktan geldiğini Aşk'ın,
 neşeliydi; öyle ki zor tanıdım onu,
 "Onurlandır beni" dedi;
 gülüyordu her sözünde.
 Bir süre kalmıştı ki efendim benimle,
 geldiği yöne baktım,
 ve iki hanım gördüm; Vanna ve Bice,
 ikisi de geliyordu benim olduğum yere,
 bir tansık, biri öbürünün ardında;

12 Primavera'nın sözlük anlamı 'ilkbahar'dır. Dante, *venire prima* (ilk gelen) anlamını yüklüyor sözcüğe. Aynı zamanda İsa'dan önce gelen, yani ilk gelen ve mesihi önceleyen Vaftizci Yahya ile Beatrice figürünü önceleyen Giovanna (Primavera) arasında ilişki kuruyor. Giovanna Guido Cavalcanti'nin kadınıdır, bundan da Guido'nun Dante'nin dostu ve ustası olduğu, ve onu öncelediği anlaşılmalıdır.(Çev.)

13 Çölde haykırının sesiyim ben: Yolunu hazırlayın Efendimiz'in.

an'ımın yinelediğine göre,
 “O Primavera”, dedi Aşk,
 ötekinin adı Aşk'tır, öyle benziyor bana”.

Bu sonenin birçok bölümü var: Bunlardan ilki, yüreğimdeki o tanıdık sarsıntının uyanışını nasıl duyduğumu, ve Aşkın uzaktan gelerek yüreğimde nasıl neşe içinde belirir göründüğünü anlatıyor; ikincisi nasıl göründü, ve yüreğimde nasıl konuşur gibi geldi bana, bunu anlatıyor; üçüncüsü, bir süre yanımda kaldıktan sonra nasıl bazı şeyler gördüm ve duydum, bunu anlatıyor. İkinci bölüm şurada başlıyor: “*Onurlandır beni*”; üçüncü şurada: *Bir süre kalmıştı ki*. Üçüncü bölüm ikiye ayrılıyor: Birinci altbölümde gördüklerimi, ikincide duyduklarımı söylüyorum. İkinci bölüm şurada başlıyor: “*O Primavera*”

XXV- Her türlü kuşkuyu ileri sürmeye yetkin biri bu noktada benim Aşk'tan kendi için bir tözmüş gibi, ve de yalnızca anlaksal bir töz de değil, bedensel bir tözmüş gibi sözetmem karşısında kuşkuya düşebilir: Hakikate göre yanlıştır bu; çünkü Aşk, kendi için bir töz değil, tözde bir ilinedir. Benim, ondan bir cisim gibi, daha doğrusu bir insanmış gibi sözedişim, onun hakkında söylediğim üç şeyde beliriyor. Onu gelirken gördüğümü söylüyorum; ‘gelmek’, uzam içinde devim anlamına geldiğine göre, ve Filozofun dediğine bakılırsa, kendi için uzamsal devimli şey de cisim olduğuna göre Aşk'ın bir cisim olduğunu varsaydığım doğrudur. Güldüğünü söylüyorum sonra, ve de konuştuğunu; bütün bunlar, özellikle de gülme yetisi insana özgü nitelikler olarak beliriyor; bu durumda, onu insan varsaydığım ortada. Bu nedenle, bu konuya bir açıklık getirmek uygun olacak bu noktada: Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki aşk izleğini halk dilinde işleyenler yoktu eski dönemlerde, aşk izleğini Latin dilinde uyaklayan ozanlar vardı yalnız; demek istediğim şu ki, –belki de diğer halklarda, örneğin Yunanistan’da, eskiden ve bugün olduğu gibi–, halk ozanları değil de klasik ozanlar işlerdi bu gibi şeyleri bizde. Ve de çok yıl geçmedi bu halk ozanlarının ilk ortaya çıkışından bu yana; ikisinin de hakkını vermek kaydıyla, halk dilinde uyaklı yazmakla Latince dize yazmak arasında pek fark yoktur aslında. Gerçekten az bir zaman geçmiş olduğunun kanıtı

şudur ki, aramaya kalksak, günümüzden yüzelli yıl öncesine kadar Oc¹⁴ ya da Si¹⁵ dilinde yazılmış hiçbir şey bulamayız. Bazı incelenmiş kişilerin yazmayı bilmede ün kazanmış olmalarının nedeni, ilk kez Si dilinde yazanlar arasında bulunmalarıydı. Halk ozanı olarak yazan ilk kişi, Latince dizeleri anlamakta güçlük çeken bir kadına sözlerini anlatmak istediği için yaptı bunu. Aşk dışındaki konularda uyak kuran kişilere karşı bir yanıttır bu, çünkü bu çeşit yazma biçimi baştan beri aşktan sözetmek için keşfedilmiştir. İmdi, düzyazı yazarlarına oranla ozanlara daha büyük anlatım özgürlüğünün verilmiş olduğunu, ve uyak kuranlarla halk ozanlarının aslında aynı kişiler olduğunu düşünecek olursak, öbür halk dili yazarlarına verilenden daha büyük anlatım özgürlüğünün halk ozanlarına verilmesi doğru ve mantıklıdır: Öyle ki, ozanlara bazı retorik figür ya da imgeleri kullanma olanağı tanınmışsa, aynı olanak uyakçılara da tanınmalıdır. Klasik ozanların cansız şeylerden, duyum ve usları varmışcasına sözettiklerini, ve onları kendi aralarında konuşturduklarını; üstelik bunu gerçek şeylere uygulamakla kalmayıp gerçek olmayan, gerçekte varolmadıkları halde konuşan şeylere de uyguladıklarını, ve çoğu yerde ilineklerin töz ve insan gibi konuştuğunu söylediklerini görüyorsak; uyaklı yazarların da aynı şeyi yapmaları uygundur; ancak hiç bir nedeni olmadan değil, ardından düzyazıyla açılmanabilecek bir nedenle yapılmalıdır bu. Ozanların yukarıda sözü edildiği biçimde yazmış oldukları, Aeneis'in birinci kitabında, Troyalıların düşmanı olan tanrıçalardan Yuno'nun, rüzgârların efendisi Aiolos ile konuştuğunu söyleyen Vergilius'ta görülür; şöyle der Yuno: *Eole, nanque tibi*;¹⁶ ve efendi şöyle yanıtlar onu: *Tuus, o regina, quid optes explorare labor; michi iussa capessere fas est*.¹⁷ Gene aynı ozanın sözlerinde, Aeneis'in üçüncü kitabında cansız birşey canlı birşeyle konuşur: *Dardanide duri*.¹⁸ Lucanus'ta canlı birşey cansız birşeyle konuşur: *Multum, Roma, tamen debes civilibus armis*.¹⁹ Hora-

14 Provans dili.

15 İtalyanca.

16 Eolus, gerçekten sana...

17 Sen Kraliçem, yalnız sen karar vermelisin yapılmasını istediğin şeye; benim görevim senin emirlerini yerine getirmektir.

18 Siz, katı Dardanos oğulları.

19 Ey Roma, gerçekten çok şey borçlusun halkın silahlarına.

tius'ta insan, bilimle bir insanmış gibi konuşur; Horatius'un sözleri değildir yalnız bunlar, *Ars Poetica*'da, koca Homeros'un üslubuna öykünerek söyler bunları: *Dic, michi, Musa, virum.*²⁰ Ovidius'ta, *De Remediis Amoris* adlı kitabın başında, bir insanmış gibi konuşur Aşk: *Bella michi, video, bella parantur, ait.*²¹ Bütün bunlar bu kitapçığımın bazı yerlerinde kuşkuyla düşenlere bir açıklama olabilir. Ancak, bazı incelmemiş kişilerin söylediklerimden yüreklenmelerini önlemek amacıyla hemen şunu söylemeliyim ki klasik ozanların böyle yazmalarının bir nedeni vardı; uyakçılarının da, söylediklerinin kendilerince bir nedeni olmadıkça böyle yazmamaları gerekir; çünkü insanın bir retorik figür ya da imge ile sözlerini örterek uyak kurması, ve sonra, kendisinden istendiğinde bu örtüyü kaldırarak sözlerini, gerçek anlamlarını kazanacakları biçimde soymayı bilememesi büyük utanç doğurabilir. Ben ve yakın dostum böyle aptalca uyak kuran kişilerin kimler olduğunu iyi biliyoruz.

XXVI- Önceki sözlerde sözü edilen bu soylular soylusu kadın insanlar arasında öyle saygınlığa erdi ki, o geçerken yoldan, herkes onu görmeye koşuyordu; tansıklı bir neşe veriyordu bu bana. Ne zaman birinin yanında olsa, öyle bir onatlık duyardı ki o kişi yüreğinde, ne gözlerini kaldırmaya cesaret edebilir, ne selamına karşılık verebilirdi; bunu yaşamış olan birçok kişi, inanmayanlara karşı tanıklığımı yapabilir benim. Alçakgönüllülükle taçlanmış ve kuşanmış, görüp duyduklarıyla övünmeksizin yürür giderdi. O geçip gittikten sonra çoğu kimse, "Bir kadın değil bu, göğün en güzel meleklerinden biri" derdi. Başkaları, "Bir tansık bu; böyle tansıklar yaratmayı bilen Efendimize hamdolsun!" derlerdi. Öyle soylu görünürdü, öyle güzelliklerle doluydu ki, ona bakanlar yumuşacık, onat bir tatlılık duyarlardı içlerinde, öyle ki bir türlü dile dökemezlerdi bunu; ne de ona bakabilen biri, içini çekmemezlik edebilirdi o ilk baktığı anda. Bunlar, ve daha bir çok tansıklı şey yayılırdı onun erdeminden: Bütün bunları düşünerek işte, ve onun övgüsünde kullandığım üsluba dönerek, yalnız onu duyumsal olarak görebilenler değil, başkaları da onun hakkında, kelimelerin anlatabildiği şeyleri

20 Anlat bana, Mousa, o adamı.

21 Savaşlar hazırlanıyor benim için, görüyorum.

bilsin diye, onun bu tansıklı, olağanüstü işleyişlerini anlatacağım sözler yazmaya karar verdim. Ve de, *Öyle soylu* diye başlayan şu soneyi yazdım.

Öyle soylu, öyle onat görünür
 ki kadını selamlarken herkesi,
 titrer ve tutulur diller,
 yüreklenemez ona bakmaya gözler.
 Yürür gider oysa o, duyarak övgüleri,
 iyi ve alçakgönüllü;
 bir şeydir sanki, gökten
 yere gelmiş, bizlere tansık göstermeye.
 Öyle hoş görünür seyredene,
 tatlılık verir gözleri yüreklere,
 öyle ki yaşamayan varamaz anlamına:
 Yüzünden devinir sanki,
 tatlı, aşk yüklü bir tin,
 “inle” diyerek geçip gider ruha.

Daha önce anlatılanlar nedeniyle o kadar kolay anlaşılıyor ki bu sone, herhangi bir bölümlemeye gerek göstermiyor; bu yüzden onu bir yana bırakarak şunu söyleyeceğim: Kadını öyle bir saygınlığa erdi ki, o övülüp onurlandırılmadı yalnız, diğer kadınlar da onun sayesinde övülüp onurlandılar. Bunu görünce ben, görmeyenlere de göstermek isteğiyle, bunun anlamını içeren sözler yazmaya karar verdim ve bu diğer soneyi yazdım. *Esenliği görür bütünüyle* diye başlıyor sone, ve ilgili bölümlemeden de anlaşılacağı gibi, gücünün başkaları üzerindeki etkilerini ele alarak anlatıyor onu.

Esenliği görür bütünüyle,
 kadını gören kadınlar arasında;
 onunla olanlar mecbur olur,
 bu güzel kayra için şükretmeye Tanrı'ya.
 Öyle bir güzelliği vardır,
 haset doğurmaz kadınlarda,
 aksine, kendisiyle götürür onları,
 üstlerinde soyluluk, aşk ve bağlılıkla.

Görünüşü herşeyi alçakgönüllü kılar;
 hoş görünen kendi değildir yalnız,
 onurlanır her kadın onun aracılığıyla.
 Öyle soyludur ki her davranışında,
 kimse an'ına getiremez onu,
 inlemeden aşkın tatlılığıyla.

Bu sonenin üç bölümü var: İlk bölümde bu kadının hangi insanlar arasında en kusursuz görüldüğünü söylüyorum; ikincide, onunla beraberliğin bir kayra kaynağı olduğunu söylüyorum; üçüncüde başkaları üzerindeki güçlü işleyişinden söz ediyorum. İkinci bölüm şurada başlıyor: *onunla olanlar*; üçüncü şurada: *Öyle bir güzel-liği*. Bu son bölüm üçe ayrılıyor: İlk altbölümde kadınlar açısından işleyişini söylüyorum onun; ikincide, başkaları açısından işleyişini söylüyorum; üçüncüde yalnız kadınlarda değil bütün insanlarda, ve de yalnız bulunduğu yerde değil, anımsandığında da nasıl tansıklı bir işleyişi var, bunu söylüyorum. İkinci altbölüm şurada başlıyor: *Görünüşü herşeyi*; üçüncü şurada: *Öyle soyludur*.

XXVII- Bunun ardından bir gün, kadını için yazdığım şeyler, başka bir deyişle, bu iki sonede söylediğim şeyler üzerine düşünmeye başladım; ve de o sıralar bendeki işleyişinden söz etmemiş olduğumu düşüncemde görerek kusurlu yazmış olduğumu düşündüm. Bunun üzerine, onun bendeki işleyişine nasıl eğimli olduğumu, ve gücünün bende nasıl bir işleyişi olduğunu söyleyeceğim sözler yazmaya karar verdim, ve de bütün bunları bir sonenin kısalığında anlatamayacağımı düşünerek, *Öyle uzun süredir* diye başlayan bir *canzone*'ye başladım.

Öyle uzun süredir sahip ki Aşk bana,
 öyle alıştım efendiliğine onun,
 önceleri nasıl katıydı bana karşı,
 öyle tatlı duruyor şimdi yüreğimde.
 Bu yüzden yoksun kılınca gücünden beni,
 dağılır bütün tinlerim sanki,
 ve kırılğan ruhum o an,
 öyle yoğun bir tatlılık duyar ki,

solar yüzüm o tatlılıkla,
 ve öyle güçlenir ki ardından içimde Aşk,
 başlar tinlerim konuşarak dolaşmaya,
 dışarı uğrar hepsi, kadınıma
 seslenerek, esenlik versin diye bana.
 Nerede görse beni kadınım bunlar gelir başıma,
 öyle alçakgönüllü birşey, inanılmaz buna.

XXVIII- *Quomodo sedet sola civitas plena populo! facta est quasi vidua domina gentium.*²² Bu *canzone* üzerinde çalışıyordum, ve yukarıdaki *stanza*'yı henüz tamamlamıştım ki adil efendimiz bu soylular soylusu mutlu Beatrice'yi, adını büyük saygıyla andığı o kutsanmış kraliçe, bakire Meryem'in bayrağı altında göklerin mutluluğuna katılmaya çağırdı. Bu noktada, onun aramızdan ayrılışından söz etmek daha uygun olabilirdi belki, ancak üç nedenden dolayı bundan söz etmek niyetinde değilim burada: Birincisi, bu kitapçığı önceleyen girişten de anlaşılacağı gibi, konumuzun kapsamı dışında kalıyor bu; ikincisi, konumuzu ilgilendirdiğini varsaysak bile, benim dilimin konudan gerektiği gibi söz etme yetisi olmadığı; üçüncüsü, her ikisinin de olanaklı olduğunu varsaysak, konuyu işlerken kendi kendimin övgüsünü yapmak zorunda olmam, ve bunun tümüyle yerilecek bir şey olmasından dolayı bundan benim söz etmemin uygun olmadığıdır; bu yüzden başka yorumculara bırakıyorum konuyu işlemeyi. Ancak gene de, dokuz sayısının önceki sözlerde birçok kereler yer almış olması, –ki bunun kesinlikle bir nedeni olması gerekir–, ve bu sayının onun ayrılışında çok yer alıyor görünmesi karşısında birşeyler söylemek gerekiyor. Bu yüzden, önce bu sayının onun ayrılışında nasıl yer aldığını söyleyecek, sonra da bu sayının onun bunca yakın dostu oluşuna bazı nedenler göstereceğim.

XXIX- Şunu söyleyeyim ki onun soylular soylusu ruhu, Arap takvimine göre ayın dokuzuncu gününün ilk saatinde ayrıldı aramızdan; Suriye takvimine göre, yılın dokuzuncu ayında ayrıldı aramızdan, Suriye'de ilk ay, bizim Ekim dediğimiz birinci Teşrin'dir çünkü; bizim takvimimize göre ise Hristiyan çağının, başka bir

deyişle, Tanrı'nın yıllarının öyle bir yılında ayrıldı ki aramızdan, onun bu dünyada bulunduğu yüzyıl içinde kusursuz sayı o yıl dokuz kez tamamlanmıştı, onüçüncü yüzyıl Hıristiyanlarından biriydi o. Bu sayının onun bunca yakın dostu olmasının bir nedeni şu olabilir: Batlamyus'a ve Hıristiyan doğrularına göre dokuz devinimli gök vardır, ve zamanın gökbilimcilerinin ortak kanılarına göre bu gökler kendi aralarındaki konumla bağıntılı olarak, aşağıyı, yeryüzünü etkilerler. Bu sayının ona bunca dost olmasının nedeni, onun olduğu an, dokuz devinimli göğün de kusursuz bir uyum içinde bulunduğunu anlatmaktı. Nedenlerden biri bu; ancak daha ince düşünüldüğünde, ve de şaşmaz doğruya göre, bu sayı onun ta kendisiydi; benzerlik açısından söylüyorum bunu, ve şöyle açıklıyorum. Üç sayısı dokuz sayısının köküdür; üç kere üçün dokuz ettiğini açıkça gördüğümüz gibi, başka herhangi bir sayıya gerek duymaksızın kendi kendisiyle çarpıldığında dokuz eder çünkü. Üçün, kendi başına dokuzun çarpanı olduğu; ve üç ve bir olan tansıkları; başka bir deyişle, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'u kendi başına yaratanın da üç olduğu gözönüne alınırsa, bu kadına dokuz sayısının eşlik etmesinin nedeni, onun da bir dokuz, yani bir tansık; kökü yalnız o tansıklı Üçleme olan bir tansık olduğunu anlatmaktı. Daha ince düşünen biri, daha ince bir neden görebilir bunda; ancak benim gördüğüm, ve en hoşlandığım neden budur.

XXX- Onun bu hayattan ayrılışından sonra yukarıda sözünü ettiğimiz şehir bütünüyle onurundan yoksun, yalnız ve çırılçıplak kaldı; ben ise bu çorak, ıssız şehirde ağlamayı sürdürerek, Yeremya Peygamber'in, *Quomodo sedet sola civitas* diyen girişini kullanarak yeryüzünün büyüklerine şehrin durumunu yazdım. Bunu söylememin nedeni, bu sözleri, ardından gelen yeni konuya bir girişmiş gibi yukarıda alıntılammam karşısında bazılarının şaşırmasını önlemektir. Bu alıntının devamını burada yazmadığım için biri kınamak isterse beni, özür dilerim kendisinden, çünkü başından beri niyetim yalnızca halk dilinde yazmaktı; alıntının devamı tümüyle Latince olduğundan, onları yazmam ters düşerdi bu niyete. Kendisine bu kitabı adadığım o yakın dostumun arzusu da halk dilinde yazmamdı, biliyorum.

XXXI- Uzun süre ağladıkları için gözlerim hüznümü hafifletemeyecek kadar yorgun düştüklerinden, bazı acı sözlerle hafifletmek istemeyi düşündüm bu hüznü; ve bir *canzone* kurmaya, ve ağlayarak, uğrunda bunca acının ruhumu perişan ettiği o kadından sözetmeye karar verdim; ve *Kederli gözlerim* diye başlayan bir *canzone*'ye başladım hemen. Bittiğinde iyice eksik, iyice boynu bükük görünmesi için yazmadan önce bölümleyeceğim bu *canzone*'yi ve bundan böyle hep bu yöntemi izleyeceğim.

Bu mahzun *canzone* üç bölümden oluşuyor: İlk bölüm giriş; ikinci bölümde ondan sözediyorum; üçüncüde, acıma uyandıran biçimde, *canzone* ile söyleşiyorum. İkinci bölüm şurada başlıyor: *Gitti Beatrice*; üçüncü şurada: *Acılı şarkım*. İlk bölüm üçe ayrılıyor: Birinci altbölümde bu *canzone*'yi yazmamın nedenini söylüyorum; ikincide kiminle söyleşmek istediğimi söylüyorum; üçüncüde kimden sözetmek istediğimi söylüyorum. İkinci altbölüm şurada başlıyor: *Hayattayken kadını*; üçüncü şurada: *ondan konuşacağım*. Ardından, *Gitti Beatrice* dediğimde ondan sözediyorum, ve bu konu çevresinde iki bölüm oluştuyorum: Birincide bizden alınışının nedenini söylüyorum; ardından, herkesin onun ayrılışıyla nasıl ağladığını söylüyorum, ve bu bölüm şurada başlıyor: *Ayrıldı soylu*. Bu bölüm de üçe ayrılıyor: Birinci altbölümde kimin ona ağlamadığını söylüyorum; ikincide kimin ağladığını söylüyorum; üçüncüde kendi durumumu anlatıyorum. İkinci altbölüm şurada başlıyor: *Kim oysa düşüncesinde*; üçüncü şurada: *Büyük bunluk veriyor*. Ardından, *Acılı şarkım* dediğimde, *canzone*'ye yöneliyor, hangi kadınların arasına gitmesi gerektiğini belirterek, onlarla kalmasını söylüyorum.

Kederli gözlerim yüreğin acısıyla,
öyle azap çekti ki ağlamaktan,
tükendi ikisi de sonunda.
Acımı dindirmek istediğimde şimdi,
adım adım ölüme götüren beni,
uygundur konuşmam sızlanarak.
Hayattayken kadını, zevkle konuşurdum
sizinle ondan, soylu kadınlar, anımsarım,
istemem konuşmak bu yüzden başkasıyla,
kadındaki soylu yürek olmadıkça karşımda;

ondan konuşacağım size ağlayarak,
 ansızın göklere gitti diye;
 Aşk'ı bırakarak acısıyla yanımda.
 Gitti Beatrice en ulu göğsü,
 meleklerin dingin olduğu ülkeye
 onlarla şimdi, kadınlar, ardında bıraktı sizi:
 Ne buzdan bir nitelikti,
 ne sıcak, onu alan, başka insanlar gibi,
 onu bizden koparan yalnızca yüce iyiliği;
 alçakgönüllüğünün ışığı çünkü,
 gökleri öyle güçle geçti ki,
 şaşkına çevirdi bengi efendiyi,
 ve tatlı bir arzu duydu efendimiz,
 çağırarak için bunca esenliği;
 ve yanına getirtti onu aşağıdan,
 görüyordu çünkü, bu sıradan hayat,
 değerli değildi bu soyluluğa.

Ayrıldı soylu ruh güzel,
 kerem yüklü bedeninden,
 duruyor ılık ılık o değerli ülkede.
 Ağlamayan kişinin konuşurken ondan,
 taştan yüreği vardır, öyle kötü ve bayağı ki,
 iyi bir tin hiç giremez oraya.
 Yüce bir zeka, tümüyle imgeleyecek onu,
 kaba bir yürekte bulunamaz,
 ve duyamaz bu yüzden yürek acıyla ağlama arzusunu:
 Kim oysa düşüncesinde görür bazen,
 neydi o ve nasıl alındı bizden,
 avuntudan soyunur ruhu,
 hüznü ve arzu duyar,
 inlemeye ve ölmeye ağlaya ağlaya.

Büyük bunluk veriyor inilti,
 düşünce, ağır, yüreğimi böleni,
 an'ıma getirince:
 Ve çok zaman ölümü düşündüğümde,
 arzuyla doluyor içim, öyle tatlı,
 yüzüm renk değiştiriyor bu arzu nedeniyle.

Ve netleşince bu imgelem iyice,
 bir keder sarıyor her yanıma, öyle yoğun,
 sarsılıyorum duyduğum acının etkisiyle;
 öyle bir hale geliyorum,
 utanç beni ayırıyor herkesten.
 Ağlayarak sonra, sızımdaya yapayalnız,
 onu çağırıyor, “Beatrice”, diyorum: “Öldün mü sen gerçekten?”
 ve bu çağırıyla rahatlıyorum.

Acıyla ağlamak, inlemek bu bunlukla,
 yüreğimi yıkıyor nerede yalnız olsam,
 öyle ki içi sızlıyor beni duyanların:
 Ne oldu hayatıma,
 gittikten sonra kadınıma yeni hayatına,
 dil erkli değil bunu anlatmaya:
 Bu yüzden, kadınlar, istesem de,
 bilemem halim nedir iyice diyeyim size,
 öyle hırpalıyor beni bu çetin hayat;
 öyle düşkün ki,
 her gören bu ölümsü çehremi,
 “terkettim seni” diyor sanki.
 Ne haldeyim, kadınıma görüyor oysa,
 ve ben, ihsan diliyorum ondan hâlâ.

Acılı şarkım, şimdi git ağlayarak;
 kadınları bul ve kızları,
 ki senin kızkardeşlerin
 bir zamanlar, haz taşırdı onlara;
 ve sen, elemin kızçocuğu,
 avuntusuz git onlarla kalmaya.

XXXII- Bu *canzone*’nin ardından bir gün, arasında, o ıslıl ıslıl kadınla hiç kimseyle olmadığı kadar yakın kanbağı olan, ve arkadaşlık sıralamasında en yakın dostumu izleyen kişi geldi bana. Ve biraz sohbet ettikten sonra, ölmüş bir kadın için birşey yazmamı rica etti; gerçekten ölmüş başka birinden konuşuyormuş izlenimini uyandırmak istiyordu sözleriyle: Sözetlediği kişinin o kutlu kadın olduğunu sezdiğimden dileğini yerine getireceğimi söyledim. Ve sonra üzerinde düşündüm konunun, ve onun için kurmuşum kanısını

uyandıracak biçimde biraz yakınacağım bir sone kurup bu dostuma vermeye karar verdim; ve *Gelin soylu yürekler, dinleyin* diye başlayan şu soneyi yazdım. Sonenin iki bölümü var: Birincide Aşk'a inananları beni dinlemeye çağırıyorum; ikincide kendi perişan durumumu anlatıyorum. İkinci şurada başlıyor: *avuntusuz çıkıyor*.

Gelin soylu yürekler, dinleyin,
 avuntusuz çıkıyor bağrımdan iniltiler;
 dinleyin, acıma bunu diliyor sizden,
 onlar da olmasa ölürdüm kederimden;
 ve gözlerime düşerdi,
 istediğimden de sık,
 ağlamak kadınıma, heyhat!,
 ve yüreğimi dindirmek ona ağlayarak.
 Durmadan onu çağırır iniltiler, duyarsınız,
 soylu kadınıma, çekip giden,
 erdemine değerli hayata;
 yeğniser çoğu zaman bu hayatı hepsi,
 esenliğin terkettiği
 bu acılı ruh adına.

XXXIII- Bu soneyi yazmamın ardından, onun için kurulmuşcasına kendisine vermek niyetinde olduğum kişiyi düşündüm ve bu ıslıl ıslıl kadına bunca yakın biri için çok sıradan çok yoksul bir hizmet gibi görüldüğünü farkettilim. Bu nedenle, yazdığım bu soneyi ona vermeden önce, dikkatle bakmayan birine aynı kişi için yazılmış görünmelerine rağmen, birisi gerçekten ona, diğeri bana ait, iki *stanza* daha yazdım; ancak dikkatle bakan biri, aslında iki ayrı kişinin konuştuğunu görecektir onlarda; çünkü kişilerden biri kendi kadını olarak tanımlamaz onu, diğeri ise tanımlar Bu *canzone*'yi ve yukarıda yazılı soneyi, yalnız onun için yazdığımı söyleyerek dostuma verdim.

Canzone şöyle başlıyor: *Ne zaman anımsasam*; ve iki bölümü var: Birinci bölümde, yani ilk *stanza*'da, onun yakını olarak sevgili dostum yakınıyor; ikincide, *Birikir her iniltimde*, diye başlayan diğeri *stanza*'da ise ben yakınıyorum. Ve böylece *canzone*'de iki kişi yakınıyor; birisi kardeşi, diğeri hizmetindeki erkek olarak.

Ne zaman anımsasam, heyhat!,
 bir daha olası değil görmek
 bunca acındığım kadını,
 bir acı taşır
 acılı an'ım yüreğin çevresine,
 ve: "Ey ruhum, neden gitmezsın sen de? derim.
 Eza çünkü çekeceğin bu yerde,
 öyle ağır şimdiden ,
 büyük korku, kaygı doğuruyor bende".
 Ve Ölüm'ü çağırırım,
 tatlı, hoş bir dinginliktir:
 Öyle büyüktür ki sevgim "Gel bana" derken,
 hasetle dolarım ölenlere.

Birikir her iniltimde
 bir acıma tınısı,
 ve sürekli seslenir Ölüm'e:
 Hep ona yöneldi arzularım,
 vurduğundan beri gaddarca
 kadınıma;
 o güzelliğin hazzı çünkü,
 ayrılarak gözlerimiz önünden,
 tinsel, yüce bir güzellik oldu çıktı:
 Göklerde ışıyıyor sevginin ışıyla,
 esenlik sunuyor meleklerle,
 ve soyluluğuyla orada,
 ince, ulu anlağını onların,
 boğuyor şaşkınlığa.

XXXIV- Bu kadının bengi hayatın sakinleri arasına katılışının yıldönümüne rastlayan o gün, bir tarafa çekilmiş, onu düşünerek bir tahta parçasına melek resimleri çiziyordum; tam resmi çizirken gözlerimi çevirdim ve onurlandırılması gereken adamların durduğunu gördüm yanımda. Ne yaptığıma bakıyorlardı; sonradan dediklerine bakılırsa çoktandır oradaymışlar da ben farketmemişim. Onları görünce ayağa kalktım ve selamlayarak şöyle dedim: "Kafamda başka biri vardı". Uzaklaşır uzaklaşmaz onlar, işime, çizdiğim melek figürlerine döndüm gene, ve resmi çiziyordum ki,

ölüm yıldönümü için bazı sözler yazma, ve sözümü biraz önce yanıma gelen kişilere yöneltme düşüncesi doğdu içimde; ve *An'ımda belirmişti* diye başlayan şu soneyi yazdım. Sonenin iki girişi var, bu yüzden önce ilk girişe, sonra da ikinci girişe göre bölümleyeceğim.

İlk girişe göre sonenin üç bölümü var: İlk bölümde bu kadının nicedir belleğimde olduğunu söylüyorum; ikincide, bu yüzden Aşk'ın bana yaptıklarını söylüyorum; üçüncüde Aşk'ın etkilerinden söz ediyorum. İkinci bölüm şurada başlıyor: *Duyunca Aşk*; üçüncü şurada: *Bağrımdan çıkıyordu*. Bu bölüm ikiye ayrılıyor: Birinci altbölümde iniltilerimin ben konuşurken dışarı çıktığını söylüyorum; ikincide bazılarının diğerlerinden farklı şeyler söylediğini söylüyorum. İkinci altbölüm şurada başlıyor: *Daha acıyla*. İkinci girişe göre de aynı biçimde bölümleniyor sone; şu farkla ki birinci bölümde bu kadının belleğime geldiği anı söylüyorum, diğerinde söylemiyorum bunu.

İlk giriş

An'ımda belirmişti,
yüce Rabbin, iyiliğinden dolayı
Meryem'in mutluluk katına
koyduğu soylu kadın.

İkinci giriş

An'ımda belirmişti,
Aşk'ın ağladığı soylu kadın;
getirdiği an iyiliğiyle,
yaptığıma bakmaya sizi.
Duyunca Aşk an'ında onu,
yıkık yüreğimde uyanmıştı,
"Dışarı!" diyordu iniltilere;
onlar da ayrılıyordu bir bir acı içinde.
Bağrımdan çıkıyordu ağlayarak hepsi,
gamlı gözlerime
acı yaşlar dolduran bir sesle.
Daha acıyla çıkanlar oysa:
"Ey soylu anlık", diyorlardı
bugün bir yıl sen göklere çıkalı".

XXXV- Bunun ardından, bir yere çekilip geçmişi anımsadım bir süre; çok düşünceliydim, dışarıdan beni müthiş şaşkın ve korkmuş gösteren acı düşüncelerle doluydum. İçimdeki ıstırapı kendim bildiğimden, başkalarının beni görüp görmediğini görmek üzere gözlerimi kaldırdım. Ve o an, pencerenin birinde durmuş acımayla bana bakan genç, soylu ve çok güzel bir kadın gördüm; öyle büyük bir acımayla bakıyordu ki görünüşte, tüm acıma onda toplanmıştı sanki. Mutsuz insanlar başkalarını kendi acılarını paylaşır gördüklerinde, kendi kendilerine acıyarak nasıl hemen ağlamaya başlar, o an, gözlerimin ağlama arzusu ile dolmaya başladığını hissettim ben de; ancak hayatımın zavallılığını ona göstermekten korkarak uzaklaştım bu soylu kadının gözleri karşısından; şöyle diyordum kendi kendime: “Bana bunca acıyan bu kadında çok soylu bir aşkın bulunmaması olası değil” Bu duygularla işte, ona yöneleceğim ve bu açıklamada anlatılan bütün herşeyi içeren bir sone yazmayı düşündüm. Bu açıklama nedeniyle yeterince açık olduğundan bölümlemeyeceğim bu soneyi. Şöyle başlıyor: *Gözlerim o yoğun.*

Gözlerim o yoğun acımayı gördü,
 yüzünüzde beliren;
 baktığınız an halime ve tavrıma,
 sık sık takındığım acının etkisiyle.
 Ve farkettim, düşündünüz o an
 karanlık hayatım üzerine:
 Öyle ki yüreğimde korku duydum,
 gözlerimden düşkünlüğüm görülecek diye.
 Ve çekildim önünüzden, duyunca
 yürekten yükselen yaşları,
 o yürek ki sizi görmekten heyecanlıydı.
 Gamlı ruhumda dedim sonra:
 “O Aşk ki yaşatır beni böyle ağlayarak,
 hiç kuşku yok o kadınla”.

XXXVI- O andan başlayarak bu kadının yüzünde acımalı bir ifade belirir oldu beni nerede görse; rengi, aşkın rengini andırırçasına soluyor, bu yüzden, hep böyle bir renkte görünen o çok soylu kadını anımsatıyordu çoğu zaman bana. Ve doğaldır, genelde

ağlayamadığım, hüznümü dışavuramadığım zamanlar, görünüşüyle gözyaşlarımı sanki gözlerimden dışarı çeken, bu acımalı kadını görmeye gidiyordum. Bu nedenle işte, ona yönelerek sözler yazma istencini duydum içimde gene, ve *Acıma* diye başlayan şu soneyi yazdım; daha önce yaptığım açıklama nedeniyle anlaşılır olduğundan bölümlemeyeceğim onu.

Acıma ve de aşkın rengi,
hiç sinmedi tansıklı böyle,
yüzüne bir kadının, sık sık
soylu gözleri, ya acı ağıdı gören,
sindiği gibi sizin yüzünüze,
acılı çehremi her gördüğünüzde;
an'ıma getirirsiniz onu siz,
korkarım yüreğim dayanmaz diye.
Gene de önleyemem bitkin gözlerimin,
sık sık bakmasını size,
duydukları ağlama isteğiyle:
Ve büyür sizle bu arzu,
tükenir bu hevesle ikisi de;
bilmezler oysa ağlamak önünüzde.

XXXVII- Bu kadının görünüşü öyle bir noktaya getirdi ki beni, gözlerim onu görmekten aşırı hoşlanmaya başladılar; bu durum yüreğimde acı doğuruyor, bir alçak olduğumu düşünüyordum. Bu yüzden sık sık gözlerimin uçarılığına ileniyor, düşüncemde şöyle diyordum onlara: "Düne kadar bu acınası halinizi görenleri ağlatıyordunuz, şimdi ise, size bakan bu kadının karşısında unutmak ister gibisiniz herşeyi; siz değilsiniz onun baktığı aslında, uğrunda hep ağladığınız o ıslıl ıslıl kadına üzüldüğü için bakıyor size; siz ağlayın gene de ağlayabildiğiniz kadar, kahrolası gözler; sık sık anımsatacağım bunu size: Ölümde dinmeli ancak yaşlarınız". İçimden bunları söylüyordum ki gözlerime; derin, bungun iniltiler saldırdı benliğime. Ve içimdeki bu kavgayı, onu yaşayan şu zavallının dışındakiler de duysun diye bir sone kurmaya, bu korkunç durumu orada anlatmaya karar verdim. Ve, *Ey gözlerim, o acı yaşlar* diye başlayan şu soneyi yazdım. Sonenin iki bölümü var: Birinci bölümde yüreğim

benimle nasıl konuşuyorsa ben de gözlerimle öyle konuşuyorum; ikincide, böyle konuşanın kim olduğunu açıklayarak, doğabilecek kuşkuları önliyorum; şurada başlıyor bu bölüm: *Bunu söyler*. Aslında daha da ayrıntılı bölümlenebilir bu sone, ancak, önceki açıklamadan dolayı anlamı açık olduğundan gereksiz buluyorum bölümlemeyi.

“Ey gözlerim, döktüğünüz acı yaşlar
 bunca uzun süredir,
 acımayla ağlattı insanları,
 sizin de gördüğünüz gibi.
 Şimdi oysa, unutmak ister gibisiniz,
 vefalı olmasam ben,
 hatırlatarak ağladığınız kadını
 sizden uzak tutmasam nedenleri.
 Uçarılığınız kaygılandırıyor beni,
 hem ürkütüyor, çok korkuyorum,
 çehresinden bir kadının, seyreden sizi.
 Ey gözlerim, asla unutmak yok,
 o ölü kadını sizler ölmedikçe”
 Bunu söyler yüreğim ve inler işte.

XXXVIII- Bu kadının görünüşünü öyle yeni bir durumda algılamaya başladım ki, çoğu zaman, aşırı hoşuma giden bir insanın görünüşü gibi düşünür oldum onu; şöyle düşünüyordum: “Soylu, güzel, genç ve bilge bir kadın bu, Aşk’ın istenciyle, hayatım dinginleşsin diye göründü belki de bana”. Çoğu zaman iyice sevgiyle düşünür oldum onu; öyle ki kendi içinde, başka bir deyişle, kendi uslamlamasında, yüreğim de onaylıyordu bunu. Ben de onaylayınca bu durumu, usun dürtüsüyle yeniden düşünüyor, şöyle diyordum kendi kendime: “Tanrım, ne biçim bir düşünce bu ki, böyle alçak bir yolla avutmak istiyor beni, ve başka hiçbir düşünceye yer bırakmıyor neredeyse?” Bir başka düşünce ayaklanıyordu içimde sonra, ve şöyle diyordu: “Bunca üzüntü çektin bugüne kadar, neden kurtulmak istemiyorsun şimdi bu büyük acıdan? Görmüyor musun, aşkın arzularını önümüze taşıyan, çok acımalı bu kadının gözleri gibi çok soylu bir yerden kaynaklanan Aşk’ın esini bu”. Defalarca savaştıktan sonra böyle kendimle, bu konuda birkaç söz daha yazmak istedim; ve bu kadından konuşan

düşünceler, düşüncelerim arasındaki savaşa baskın çıktığından ona yönelmemin daha uygun olacağını düşündüm; ve *Soylu düşünce* diye başlayan şu soneyi yazdım; ona “soylu” deyişimin nedeni, soylu bir kadından söz ediyor olmasıydı; büyük alçaklık olurdu yoksa.

Düşüncelerim arasındaki ayrılığı temel alarak sonede iki bölüm kuruyorum kendimle ilgili. Birine yürek, yani kösnü, diğerine ruh, yani us diyorum, ve birbiriyle nasıl söyleştiğini söylüyorum. Kösnüye yürek, usa ise ruh dememin uygunluğu, konunun açık olmasını istediğim kişiler için yeterince belirgin. Ancak, bir önceki sonede, gözlere karşı yüreğin tarafını tuttuğum da doğru; bu ise şu anda söylediğimle çelişir görünüyor. Bu durumda şunu söylemeliyim ki, orada da yürek dediğimde kösnüyü kastediyordum; o sıralar çünkü, öteki kadın için bir kösnü duyuyordum duymasına, ancak hafif görünüyordu henüz bu arzu; ve onu görmekten çok soylular soylusu kadını anımsamaktı istediğim: Bu da, birinde söylene- nin diğeriyle çelişmediğini gösteriyor.

Bu sonenin üç bölümü var: Birinci bölümde, tüm arzusun nasıl kendisine yöneldiğini söylemeye başlıyorum bu kadına; ikincide ruhum yani us, yürekle yani kösnüyle nasıl konuşuyor, bunu söylüyorum; üçüncüde yüreğin ruhu nasıl yanıtladığını söylüyorum. İkinci bölüm şurada başlıyor: *Ruh: “Kim bu,”*; üçüncü şurada: *Şöyle yanıtlar yürek*.

Soylu düşünce konuşan sizden,
benimle kalmaya gelir sık sık,
ve öyle tatlı konuşur ki aşktan,
yürek de onaylar bunu kendi içinde.
Ruh: “Kim bu,” der yüreğe,
“ki an’ımızı avutmaya gelir böyle,
nasıl baskındır ki gücü, bırakmaz
kalsın başka hiçbir düşünce?”
Şöyle yanıtlar yürek: “Ey bungun ruh,
yeni bir aşk tinidir bu,
arzularını taşır önüme;
hayatını, ve tüm gücünü,
gözlerinden gelir o acımalı kadının,
acımıza üzülen bizle”.

XXXIX- Usun bu direniş karşısında bir gün, yaklaşık dokuzuncu saatte, güçlü bir imgelem ayaklandı içimde, ve bu ıslıl ıslıl Beatrice'yi, gözlerime ilk görüldüğü andaki gibi kankırmızı giysiler içinde görür gibi oldum; ilk gördüğümdeki kadar genç yaşta görünüyordu. Ve onu düşünmeye başladım; geçmiş zamanı sırayla izleyerek anımsadıkça onu, usun tutarlılığına karşı çıkararak günlerdir kendisini alçakça egemenliğine bıraktığı arzudan acı bir pişmanlık duymaya başladı yüreğim: Ve bu kötücül arzu uzaklaşır uzaklaşmaz, bütün düşüncelerim soylular soylusu Beatrice'ye yöneldi gene. Ve şunu söylemeliyim ki o günden sonra, öyle utanç yüklü bir yürekle düşünmeye başladım ki onu, çoğu zaman inlemelerim gösterir oldu bu utancı; hemen hepsi çünkü, hep yüreğimdeki konuşmaları; diyeceğim, o soylular soylusunun adını, ve bizden nasıl ayırdığını söylüyordu bağrımdan çıkarken. Ve öyle oluyordu ki çoğu zaman, bir düşüncedeki acının yoğunluğu, düşüncenin kendisini ve nerede bulunduğumu unutturuyordu bana. İniltilerimin alevlenmesiyle birlikte, biraz olsun dinmiş ağlamam da alevleniyordu; öyle ki, yalnız gözyaşı dökmeyi arzulayan iki şey gibi görünüyordu gözlerim; ve çoğu kez, o uzun ağlamalar sonucunda, işken-ce çeken insanlarda olduğu gibi koyu kırmızı bir renk oluşuyordu çevrelerinde. Uçarılıklarının hakettikleri biçimde ödüllendirilmiş olduğunun bir göstergesiydi bu; nitekim o günden sonra, benzer bir niyete sürükleyecek şekilde kendilerine bakan hiç kimseye bakamadılar bir daha. Bunun üzerine ben, daha önce yazdığım uyaklı sözlerin hiçbir kuşkuya yer bırakmayacakları şekilde bu kötücül arzunun ve yanıltıcı eğinin yokolmuş görünmelerini istediğimden bu anlatının özünü anlatacağım bir sone kurmaya karar verdim. Ve şöyle yazdım: *Şiddetiyle iniltilerin, heyhat!* "Heyhat!" dedim, çünkü gözlerimin uçarılığından utanıyordum.

Anlamı yeterince açık olduğundan bu soneyi bölümlemiyorum.

Şiddetiyle iniltilerin, heyhat!

düşüncelerden doğan yürekteki,
yenildi gözlerim, yüreklenemiyor hiçbirini
artık, bakmaya süzene kendilerini.
Değişti ikisi de, tek arzuları var şimdi;

yaş dökmek ve göstermek acıyı,
ve çoğu kez öyle ağlıyorlar,
Aşk cefayla taşıyor çevrelerini.

Bu düşünceler, ve iniltiler dışarı gönderdiğim,
öyle bunlaşıyor ki yüreğimde,
kendinden geçiyor Aşk bunların üzücüyle;
acıyla taşıyorlar yazılı içlerinde,
o tatlı adını kadınının,
ve birçok söz ölümü üzerine.

XL- Bu büyük bunalımın ardından öyle oldu ki, İsa'nın o güzelim yüzünün izi olarak bizlere bıraktığı, ve şimdi, kadınının o ılık ülkesinde seyrettiği kutsanmış imgeyi görmek üzere birçok kişinin kutsal yolculuğa çıktığı günlerde yolcular o çok soylu kadının doğduğu, yaşadığı ve öldüğü şehri hemen hemen ortasından kateden bir yoldan geçiyorlardı. Yolcular dalgın, düşünceli yürüyorlarmış gibi geldi, ve onları düşünerek şöyle dedim kendi kendime: "Uzaktan geliyor olmalı bu yolcular; bu kadından söz edildiğini duymuş olduklarını hiç sanmıyorum; hiçbir şey bilmiyorlar hakkında, nitekim çok farklı şeylere takılı düşünceleri; belki de bizim tanımadığımız, uzaktaki dostlarını düşünüyorlar" "Eminim", dedim sonra kendi kendime, "yakın şehirlerin birinden olsalar, bu kederli şehirden geçerken hüzünlenirdi bazı yüzler". Şöyle dedim sonra: "Bir süre tutabilsem burada, bu şehirden çıkmadan kesinlikle ağlatırdım onları; duyan herkesi ağlatacak sözler söyledim çünkü". Bu yüzden gözden kaybolur kaybolmaz onlar, bu içimden geçenleri anlatacağım bir sone kurmaya karar verdim; ancak daha da acımalı görünmesi için onlarla konuşmuşum gibi düzenlemeyi düşündüm soneyi; ve *Ey yolcular, gidersiniz düşünceli* diye başlayan şu soneyi yazdım. Ve kelimeyi geniş anlamında kullanarak "kutsal yolcular" dedim onlara, çünkü, geniş ve dar anlamda olmak üzere iki türlü anlaşılabilir bu sözcük: Geniş anlamıyla, vatanından uzakta olan herhangi bir kişi yolcudur; dar anlamıyla ise yolcu, Yakup Peygamber'in türbesine giden ya da oradan dönen kişi olabilir ancak. Şunu bilmek gerekir ki Yüceler Yücesi'nin hizmetinde yolculuk yapan kişilerin üç özel adı vardır: Denizaşırı gidip de genelde hurma dalı ile dönenlere hurmacılar denir; Galiçya'daki türbeye gidenlere kutsal

yolcu denir, çünkü tüm havarilerinkiler içinde yurdundan en uzak mezar Yakup Peygamber'in mezarıdır; Roma'ya gidenlere ise Romacılar denir ki, benim kutsal yolcu dediğim kişiler oraya gidiyorlardı.

Anlamı açık olduğundan bölümlemiyorum bu soneyi.

Ey yolcular, gidersiniz düşünceli,
aklınızda burada olmayanlar belki,
çok uzaktan mı gelirsiniz,
halinizden görüldüğü gibi,
ki geçip gidersiniz ağlamadan,
ortasından bu acılı şehrin,
acısını bilmez görünen
insanlar gibi?

Kalsanız oysa, dinleseniz onu,
diyor ki iniltili yüreğim,
ağlayarak çıkardınız buradan kesinlikle.
Mutluluğunu yitirdi şehir, Beatrice'yi;
ve söylenecek sözlerin onun üstüne,
gücü vardır ağlatacak herkesi.

XLI- Daha sonra, iki soylu kadın haber yolladı bana ve bu uyaklı sözlerimden bazılarını kendilerine göndermemi diledi; ben- se onların soyluluğunu gözönüne alarak dileklerinin daha saygın biçimde yerine getirilmesi için yeni bir şiir yazmayı ve onu da istedikleri şeyle birlikte göndermeyi düşündüm. Ve kendi durumumu anlatan bir sone yazdım bunun üzerine, ve bir önceki soneye *Gelin, dinle*yin diye başlayan bir yenisini de ekleyerek gönderdim kendilerine.

Onlar için yazdığım sone *En geniş devinen* diye başlıyor ve beş bölümden oluşuyor. Birinci bölümde düşüncemi, etkilerinden biriyle adlandırarak nereye gittiğini söylüyorum. İkincide neden yu- kariya gittiğini, ve onun gitmesini sağlayanın kim olduğunu söylüyorum. Üçüncüde, düşüncemin orada gördüğü şeyin onurlandırılan bir kadın olduğunu söylüyorum; ardından, "*kutsal yolculukta bir tin*" olarak söz ediyorum düşüncemden; vatani dışına çıkan kutsal bir

yolcu gibi, bir tin olarak yukarı gidiyor çünkü, ve bir süre kalıyor orada. Dördüncüde, düşüncemin o kadını, benim kavrayamayacağım bir nitelikte gördüğünü söylüyorum, düşüncemin onun niteliğinde, anlığımın kavrayamayacağı bir noktaya kadar yükseldiğini söylüyorum bir başka deyişle; kutlu ruhlar karşısında anlığımız çünkü, gözlerimizin güneş karşısında olduğu kadar güçsüzdür: Fîlozof, *Metafizik*'in üçüncü kitabında söyler bunu; beşinci bölümde, düşüncemin beni götürdüğü yeri, diyeceğim, onun tansıklı niteliğini kavrayamamakla birlikte en azından şunu, herşeyin kadınımla düşünmekle ilgili olduğunu kavradığımı, çünkü düşüncemde sık sık onun adını duyduğumu söylüyorum: Ve yöneldiğim kişilerin kadınlar olduğunu belirtmek için "can kadınlar" diyorum beşinci bölümün sonunda. İkinci bölüm şurada başlıyor: *Yeni bir kavrayış*; üçüncü şurada: *Varınca*; dördüncü şurada: *Öyle görür ki*; beşinci şurada: *Ben bilirim, o soyludan*. Bu sone daha da ayrıntılı bölümlenebilir, ve daha ayrıntılı açıklanabilir; ancak, bu bölümlemeleri yeterli gördüğümünden daha ince bir bölümleme yapmaya girişmiyorum.

En geniş devinen göğü deler
geçer yüreğimden çıkan inilti:
Yeni bir kavrayış, ağlayarak içine koyduğu
Aşk'ın, yukarı çeker giderek iniltiyi.
Varınca arzuladığı yere,
bir kadın görür ağırlanan onurla,
ve bir ışık; ve nuruyla o ışığın,
tin seyreder kadını kutsal yolculukta.
Öyle görür ki kadını, yinelediğinde bana,
anlamam ne dediğini; öyle ince konuşur
onu söyleten acılı yüreğime.
Ben bilirim, o soyludan konuşur,
sık sık Beatrice'yi andığına göre,
anlarım can kadınlar, iyice anlarım böyle.

XLII- Bu sonenin ardından, layık olduğu biçimde ondan sözdebileceğim düzeye gelinceye dek bana bu kutsanmış kadın üzerine konuşmama kararını aldırان şeyleri içeren tansıklı bir içgörüm belirdi. Nitekim, onun da gerçekten bildiği gibi elimden geldiğince

Çalışıyorum bu düzeye ulaşmak ğruna. Öyle ki, her hayatın tek amacı olan Tanrı, hayatımın birkaç yıl daha sürmesini dilerse, şimdiye dek hiçbir kadın için söylenmemiş şeyler söylemeyi umuyorum onun zerine. Dilerim bundan sonra Tanrı'nın, tüm iyiliklerin efendisinin arzusu, ruhumun, *sonsuzlukta kutlu*²³ Tanrı'nın yüzünü mutlulukla seyreden kadınını, o kutlu Beatrice'nin görkemli mutluluğunu görmeye gitmesi olacaktır.

23 *qui est per omnia secula benedictus.*

ISBN 978-975-363-135-9

7 TL

9 789753 631358